Poslovna etika i održivi razvoj

Novosel, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:305160

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

University North Digital Repository

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 272/PE/2019

POSLOVNA ETIKA I ODRŽIVI RAZVOJ

Nikolina Novosel

Varaždin, ožujak 2019.

SVEUČILIŠTE SJEVER

SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Poslovne ekonomije

DIPLOMSKI RAD br. 272/PE/2019

POSLOVNA ETIKA I ODRŽIVI RAZVOJ

Student:
Nikolina Novosel, 0469/336D

Mentor:
doc. dr. sc. Tvrtko Jolić

Varaždin, ožujak 2019.

ZAHVALA

Srdačno zahvaljujem mentoru doc. dr. sc. Tvrtku Joliću na vodstvu, pomoći i stručnim savjetima pri izradi ovog diplomskog rada.

Zahvaljujem svim ispitanicima koji su izdvojili svoje vrijeme i bili voljni pomoći ispunjavanjem ankete za potrebe istraživanja.

Najveća hvala mojoj obitelji i prijateljima na razumijevanju i podršci tokom studiranja.

Sveučilište Sjever
Sveučilišni centar Varaždin
104. brigade 3, HR-42000 Varaždin

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL: Odjel za ekonomiju

STUDIJ: diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija

PRISTUPNIK: Nikolina Novosel | MATIČNI BROJ: 0469/336D

DATUM: 12.03.2019. | KOLEGIJ: Poslovna etika

NASLOV RADA: Poslovna etika i održivi razvoj

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU: Business ethics and sustainable development

MENTOR: Tvrtko Jolić | ZVANJE: docent

ČLANOVI POVJERENSTVA:

1. izv. prof. dr. sc. Ante Rončević, predsjednik
2. izv. prof. dr. sc. Anica Hunjet, član
3. doc. dr. sc. Tvrtko Jolić, mentor
4. doc. dr. sc. Damira Đukec, zamjenski član
5.

Zadatak diplomskog rada

BROJ: 272/PE/2019

OPIS:

Načela poslovne etike kao regulativi dopuštenog ponašanja sudionika ekonomskih procesa u novije vrijeme dopunjavaju se načelima kojima je cilj osigurati održivi razvoj ekonomskih sustava. Zadaća je ovoga rada istražiti do koje mjere su načela održivog razvoja ujedno i načela poslovne etike i na koji se način ova dva normativna sustava međusobno upotpunjuju.

U radu pristupnica treba:

- definirati temeljne pojmove poslovne etike
- objaniti koncept i načela održivog razvoja
- izložiti načine međudelovanja načela poslovne etike i načela održivog razvoja
- istražiti uposznatost i prihvaćenost poslovne etike i održivog razvoja
- analizirati rezultate dobivene provedenim istraživanjem

REPUBLIKA HRVATSKA
KOPRIVNICA
SVEUČILIŠTE SJEVER

ZADATAK URUČEN: 15.11.2018. | POTPIS MENTORA:

SVEUČILIŠTE SJEVER

Sažetak

Diplomski rad pod nazivom Poslovna etika i održivi razvoj podijeljen je na šest većih cjelina, počevši od uvodnog dijela gdje se iznosi problematika rada te se ukratko navodi sve što će se obrađivati u narednim poglavljima. Sljedeća cjelina daje opći pregled tematike kojom se bave etika i poslovna etika. Zatim se u poglavlju koje slijedi pojašnjava pojam održivosti i održivog razvoja, nastavivši se sa zasebnim dijelom koji ukazuje na poveznice između poslovne etike i održivog razvoja. Vezano uz to, provodi se primarno istraživanje u obliku ankete koja se sastoji od 18 pitanja i provodi se na uzorku od 116 ispitanika. Osnovni su ciljevi analizirati postojeće stanje o brizi za održivi razvoj i etičnosti u poslovanju među ispitanicima te na temelju prikupljenih podataka dati uvid u pravo stanje informiranosti pojedinaca o pojmovima održivog razvoja i poslovne etike. Postavljaju se hipoteze da su se zaposlenici upoznali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja tijekom radnog iskustva te da se u hrvatskim poduzećima ne pridaje dovoljna pozornost održivosti, održivom razvoju i etici u poslovanju. Naposljetku se daju zaključci i pregled čitavog rada.

Ključne riječi: *poslovna etika, održivost, održivi razvoj*

Summary

This master's thesis called Business Ethics and Sustainable Development is divided into six major units, starting with the introductory part which contains the discussion of the main issues and a brief summary of everything that will be discussed in the following chapters. The next section provides a general overview of ethics and business ethics. In the following chapter, the notion of sustainability and sustainable development is clarified, continuing with a separate part that points out the links between business ethics and sustainable development. Related to that, a primary survey is conducted in the form of a poll consisting of 18 questions conducted on a sample of 116 respondents. The main goals are to analyze the existing care for sustainable development and ethics in business among the respondents, and on the basis of the collected data to provide an insight into the state of knowledge of individuals about the concepts of sustainable development and business ethics. The subsequent hypotheses are that the employees are familiar with concepts of business ethics and sustainable development during their work experience, and that Croatian companies do not pay sufficient attention to sustainability, sustainable development and business ethics. In the end, conclusions and overview of the whole thesis are given.

***Key words**: business ethics, sustainability, sustainable development*

Sadržaj:

Sažetak .....

Summary .....

1. UVOD 1

2. ETIKA I POSLOVNA ETIKA 3

2.1. Definiranje i podjela etike 4

2.1.1. Primijenjena etika 8

2.1.2. Normativna etika 8

2.1.3. Metaetika 10

2.2. Definiranje i primjena poslovne etike 11

2.2.1. Osnovna moralna načela u poslovnoj etici 13

2.2.2. Utjecaji na etično ponašanje organizacije 14

2.2.3. Interesi kompanije 16

3. POJAM ODRŽIVOG RAZVOJA 17

3.1. Načela održivog razvoja 20

3.2. Koncept održivog razvoja 21

3.3. Koraci do uspjeha održivog razvoja 23

3.4. Ciljevi održivog razvoja 25

3.5. Održivi razvoj i Republika Hrvatska 28

3.6. GRI standardi izvještavanja o održivosti 29

4. POSLOVNA ETIKA I ODRŽIVOST 35

4.1. Održivo poslovanje kao etična odlika 39

4.2. Etički kodeks 39

4.3. Ekoetika 41

5. ISTRAŽIVANJE 42

5. 1. Predmet i cilj rada 42

5. 2. Izvori podataka i metode prikupljanja 42

5. 3. Istraživačke hipoteze 43

5. 4. Opis istraživanja 43

5. 5. Analiza dobivenih rezultata anketnog upitnika 44

5.5.1. Analiza strukture anketiranih osoba – opći podaci 45

5.5.2. Analiza ostalih rezultata – vlastita opažanja 47

6. ZAKLJUČAK 58

LITERATURA 61

POPIS SLIKA I TABLICA 64

PRILOZI 66

1. UVOD

Pojmove poslovne etike i održivosti nije uvijek jednostavno definirati. Poslovnom etikom se najčešće smatra način ponašanja u poslovnom svijetu, odnosno može se reći da je to skup različitih moralnih vrijednosti, obrazaca ponašanja, jedan od oblika pomoći i smjernica pri donošenju odluka u poslovnom okruženju koje se odnose na samo poduzeće te internu i eksternu okolinu istog. Kao takva, poslovna etika se može interpretirati na različite načine, ovisno o pojedincu i samom poimanju etičnosti unutar poslovnog konteksta organizacije ili poduzeća.

Pojmovi održivosti i održivog razvoja se sve više pojavljuju u poslovanju, spominju se sve češće u medijima, a najčešće se vežu uz ekologiju i zaštitu okoliša iako su puno više od toga. Osim ekološke komponente jednako su bitne ekonomske, društvene, socijalne i druge vrijednosti. U današnje vrijeme informacije o održivosti i održivom razvoju svima su i lako dostupne, no ne primjenjuju se u dovoljnoj mjeri. Trebale bi postati normalne i uobičajene pojave kako u poslovnom svijetu, tako i u svakodnevnom životu. Provođenje održivog razvoja lokalno i globalno jest ili bi barem trebala biti moralna i etička dužnost svakog pojedinca.

Radi što boljeg razumijevanja rad je podijeljen na nekoliko većih poglavlja. Točnije, nakon uvodnog dijela prikazan je opći pregled etike i poslovne etike. Počevši od ključnog pojma za daljnje razumijevanje, a to je moral. Nastavlja se sa različitim definicijama etike, zatim i poslovne etike. Uz to, navedena je i ukratko objašnjena osnovna, ujedno i najčešća podjela etike na primijenjenu, normativnu i metaetiku s pripadajućim etičkim teorijama, međusobnim odnosima prikazanih dijelova etike te najznačajnijim predstavnicima istih. Prikazani su utjecaji na etično ponašanje u organizaciji, koji se vežu na prethodno obrađeni proces donošenja etične odluke. Osim toga, prikazana su osnovna moralna načela u poslovnoj etici te interesi kompanije za postizanje poslovne uspješnosti.

Nakon toga, razrađuje se pojam održivosti i održivog razvoja s osnovnim informacijama i osobitostima istih. Kreće se s prikazom najznačajnijih događaja vezanih uz problematiku održivog razvoja i korporacijske društvene odgovornosti.

Zatim su prikazana osnovna načela i koncept održivog razvoja koji se temelji na tri osnovne komponente, a to su: ekološka, socijalna i ekonomska. Osim toga, prikazana je koncepcija i koraci do uspjeha održivog razvoja, odnosno put ka održivosti. Nadalje, nabrojeni su i ukratko pojašnjeni osnovni globalni ciljevi održivog razvoja. Vezano uz to, dan je osvrt na stanje održivog razvoja, odnosno održivosti u Republici Hrvatskoj. Na kraju poglavlja objašnjeni su GRI standardi izvještavanja o održivosti.

Sljedeće poglavlje ukazuje na poveznice između dvije prethodno navedene cjeline uz naglasak na to da se jedino uz usklađenost organizacije u ostvarivanju zacrtanih realnih ciljeva temeljenih na etičnosti u poslovanju može postići određena dugoročna i održiva perspektiva rasta i razvoja u različitim segmentima poslovanja. Odnosno, na taj se način postiže konkurentska prednost i zadovoljenje svih interesnih strana unutar organizacije. Posebno podpoglavlje namijenjeno je održivom poslovanju kao etičnoj odlici iz čega se razvija etički kodeks. Tu se spominje i ekoetika čiji je osnovni cilj potaknuti čovječanstvu ekološku svijest koja je neophodna za održivost i dobrobit budućih generacija.

Prije zaključka i popisa korištene literature provodi se primarno istraživanje u obliku ankete koja se sastoji od 18 pitanja različitog tipa. Provedeno je na uzorku od 116 ispitanika, a vezano je uz prethodno razrađenu temu poslovne etike i održivog razvoja. Osnovni ciljevi su analizirati postojeće stanje o brizi za održivi razvoj i etičnosti u poslovanju među ispitanicima te na temelju sakupljenih podataka dati uvid u pravo stanje o informiranosti pojedinaca o pojmovima održivog razvoja i poslovne etike. Postavljaju se hipoteze da su se zaposlenici upoznali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja tijekom radnog iskustva, te da se u hrvatskim poduzećima ne pridaje dovoljna pozornost održivosti, održivom razvoju i etici u poslovanju.

Naposljetku daje se pregled čitavog rada te se izvode zaključci temeljeni na dobivenim rezultatima anketnog upitnika. Osim toga radi se na prihvaćanju, odnosno odbijaju postavljenih hipoteza uz prijedloge za poboljšanja prikazanih situacija.

2. ETIKA I POSLOVNA ETIKA

Za bolje razumijevanje pojma poslovne etike prethodno su prikazane osobitosti i važnosti opće etike uz navedenih nekoliko različitih etičkih teorija. Etika se pojavljuje u različitim oblicima svakodnevnog života te poprima višestruko značenje. Predmet etike je ispravno djelovanje. Jednako tako, poslovna etika se može interpretirati na razne načine te je mogu primjenjivati pojedinci različitog stupnja i vrste obrazovanja, potaknuti svakojakim motivima.[1]

Prije nego li se krene u definiranje etike i poslovne etike bitno je razumjeti pridjev moralno, odnosno što u stvari moral jest. Za početak, može se reći da je to neizbježan pojam u etici; nerijetko korišten kao sinonim za istu, iako je pravilnije reći da je moral proučavan etikom. Prema Berčiću, bliži sinonimi bi bili etika i filozofija morala, nadovezujući se na rečenicu u kojoj etiku opisuje kao filozofsku disciplinu koja na određen način proučava moral.[2] Bebek i Kolumbić u knjizi *Poslovna etika* najprije spominju korijen riječi koji dolazi iz latinskog- *mos*, gen. *moris*, pl. *mores*, a znači zakon, običaji, navika, pravilo, volja. Zatim naglašavaju da je moral jedan od temeljnih načina odnosa čovjeka prema svijetu te definiraju isti kao skup različitih pravila o sadržaju i načinu međusobnih odnosa i ljudskih zajednica unutar određene društvene klase nekog društva.[3] Prema *Hrvatskom leksikonu* moral je kratko definiran kao ćudoredno ponašanje, odnosno skup različitih društvenih normi koje su u skladu s individualnom percepcijom pojma dobra.[4]

Za razliku od toga, *Hrvatska enciklopedija* daje nešto opsežnije pojašnjenje morala i njegova djelovanja koje glasi: [5]

> *„To je sustav nepisanih društvenih normi što određuju način ponašanja u određenoj društvenoj skupini, zajednici, a zasnivaju se na običajima i na općenito prihvaćenim mjerilima vrjednovanja postupaka sa stajališta načela*

---

[1] Bebek B., Kolumbić A.: Poslovna etika, Sinergija, Zagreb, 2005., str.VI
[2] Berčić B.: *Filozofija-sažeto e-izdanje*, IBIS, Zagreb, 2012., str. 127 – dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/546996.Bercic_Filozofija_e-izdanje.pdf, datum pristupa: 07.11.2018.
[3] Bebek B., Kolumbić A.: Poslovna etika, Sinergija, Zagreb, 2005., str.3
[4] https://www.hrleksikon.info/definicija/moral.html, datum pristupa: 04.11.2018.
[5] http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41862, datum pristupa: 04.11.2018.

»dobra« ili »zla«. Moral je povijesno određen, oblikuje se u izravnoj vezi s uvjetima života zajednice, kulturnom tradicijom i religijskim predodžbama. No unatoč stanovitoj relativnosti, koja se ogleda i u različitosti moralnih načela unutar klasa i slojeva istoga društva, moral općenito označuje važan čimbenik društvene kohezije, pa i cjelovit sustav stajališta i djelovanja koji regulira odnose među ljudima (obitelj, prijatelji i sl.).“

2.1. Definiranje i podjela etike

Etika se nerijetko povezuje s pojmovima morala i običaja, a razlog tome leži u korijenu riječi. Dakle, riječ etika dolazi od grčke riječi *etos* što znači običaj ili navika, odnosno može se reći da je to ukupnost moralnoga ponašanja.[6] Osim moralnog ponašanja, etiku nazivaju naukom, teorijom, filozofskim promišljanjem, filozofskom disciplinom ili pak znanošću o moralnim vrijednostima. U svim navedenim slučajevima bavi se odgovorima na pitanja što je „dobro“, odnosno što nije dobro. Bebek i Kolumbić definiraju etiku kao zajedništvo društvenih normi, navika i pravila. Njihov opis je ujedno karakterizira kao znanost te istodobno potiče na razmišljanje o istim pravilima, odnosno ukazuje na ono što ih čini kvalitetnim, dobrim i korisnim.[7]

Prema *Hrvatskom obiteljskom leksikonu* etika je:[8]

- *„Filozofska disciplina koja se bavi smislom i ciljevima moralnih htijenja, utvrđuje temeljne kriterije za moralno vrednovanje kao i uopće zasnovanost i izvor morala.“*

Na službenim stranicama *Hrvatske enciklopedije* nalaze se sljedeće definicije etike:[9]

- *„Etika je skup načela moralnoga (ćudorednog) ponašanja nekoga društva ili društvene skupine koja se zasnivaju na temeljnim društvenim vrijednostima kao što su: dobrota, poštenje, dužnost, istina, ljudskost itd.“*

---

[6] https://www.hrleksikon.info/definicija/etos.html, datum pristupa: 04.11.2018.
[7] Bebek B., Kolumbić A.: Poslovna etika, Sinergija, Zagreb, 2005., str.4
[8] http://hol.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10336, datum pristupa: 04.11.2018.
[9] http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18496, datum pristupa: 04.11.2018.

- *„Etika je znanost o moralu kao društvenom fenomenu koji se izražava u konkretnim ljudskim postupcima u okviru pravila, maksima i civilizacijskih zasada jednoga društva.“*
- *„Etika je filozofska disciplina koja ispituje zasnovanost i izvor morala, temeljne kriterije za vrjednovanje te ciljeve i smisao moralnih htijenja i djelovanja.“*

Donošenje etičke odluke ponekad ni u svakodnevnim situacijama nije jednostavno, a kamo li u kompleksnijem globalnom okruženju. Stoga se prema Daftu, prilikom nailaska na moralno upitnu situaciju nude četiri pristupa, odnosno kriterija koja olakšavaju proces pri donošenju etične odluke, a to su:[10]

- Utilitaristički kriterij
- Individualistički kriterij
- Kriterij prava
- Kriterij pravde

Utilitarističkim kriterijem donose se odluke koje imaju za posljedicu zadovoljstvo najvećeg broja ljudi i da nose najmanje zla, odnosno donesena odluka stvara najveći mogući odnos između dobrog i lošeg. Ovakav pristup često se koristi u poslovnome svijetu pri donošenju odluka vezanih uz učinkovitost, produktivnost, profitabilnost i sl. jer upravo takve odluke pridonose zadovoljstvu većine unutar, ali i izvan neke organizacije.[11]

Individualističkim kriterijem donose se dugoročno najbolje odluke s više dobrih nego loših strana u odnosu na sve ostale odluke, gledajući pri tome na vlastite interese. Kao prednosti individualističkog pristupa ističu se iskrenost i povjerenje jer se tim pristupom ustraje na vlastitim željama koje u konačnici pokazuju ponašanje prema okolini kakvo pojedinci očekuju zauzvrat.[12]

---

[10] Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 423-425
[11] Ibidem
[12] Ibidem

Sljedeći kriterij je kriterij prava koji govori da svaki pojedinac ima pravo na samoodređenje, slobodu, vlasništvo i na život te da se ta prava ne smiju kršiti pri donošenju određenih odluka. Drugim riječima, etički ispravno donesena odluka je ona koja poštuje i ne ugrožava prethodno nabrojena temeljna ljudska prava.[13]

Posljednji kriterij je kriterij pravde koji ističe da se svako donošenje odluka mora temeljiti na principu jednakosti, pravednosti i nepristranosti. Prema tome, etički ispravna odluka je ona koja je pravedna prema navedenim principima uz uspostavu i zadovoljenje određenih pravila i regulativa, osiguravajući pri tome svima pravednu raspodjelu.[14]

Na slici 1 prikazan je proces donošenja etične odluke uzimajući u obzir navedene kriterije.

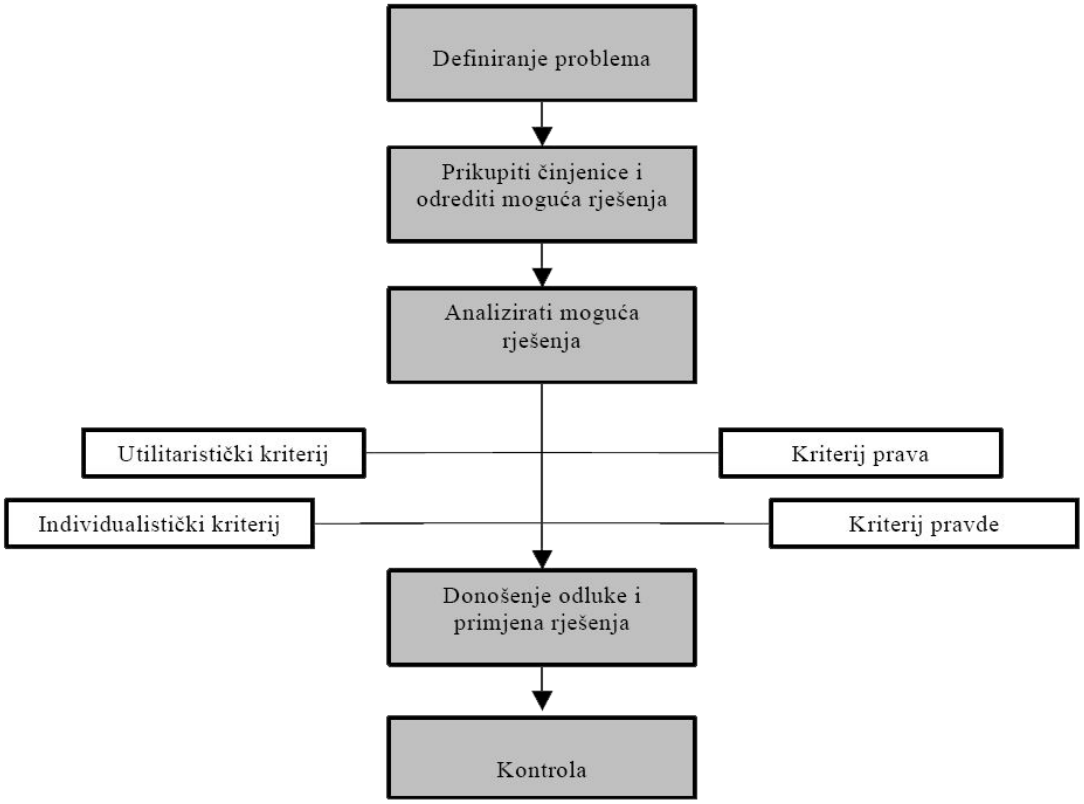

Slika 1. Proces donošenja etične odluke

Izvor: Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 424

[13] Ibidem
[14] Ibidem

Iz slike 1 se može vidjeti da proces donošenja etične odluke započinje prepoznavanjem i definiranjem etičkog problema. Zatim se prikupljaju činjenice koje su bitne za nastali problem te se određuju moguća rješenja koja je potrebno analizirati, odnosno pronaći pravo rješenje putem četiri kriterija: utilitarističkog, individualističkog, kriterija prava i kriterija pravde. Nakon analize donosi se odluka o najpogodnijem rješenju te se odabrano primjenjuje. Naposljetku obavlja se kontrola kojom se provjerava je li odabrana odluka ispravna. Bitno je napomenuti da prikazani proces donošenja etične odluke nudi samo prijedloge i smjernice koje mogu pomoću u donošenju raznovrsnih odluka. Potrebno je prethodno biti upoznat s pozitivnim i negativnim stranama svih kriterija.

Etika se, kao što je već spomenuto, može dijeliti na različite načine i prema drugačijim kriterijima. Usprkos tome, u nastavku je navedena jedna od najčešćih podjela. Na slici 2 grafički je prikazana podjela etike prema Berčiću. Može se vidjeti da se etika grana na tri dijela, a to su: primijenjena etika, normativna etika i metaetika.[15]

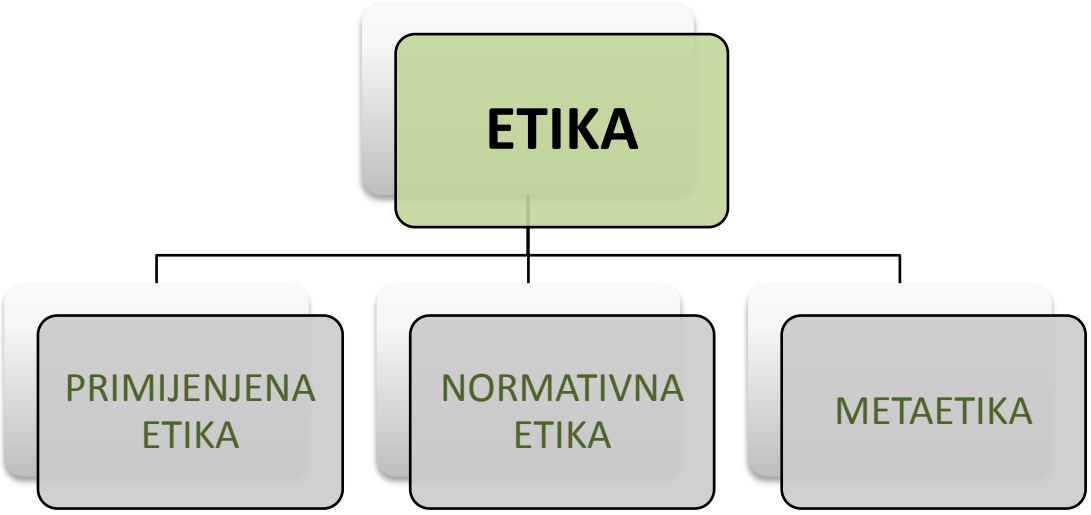

Slika 2. Podjela etike

Izvor: izrađeno prema: Berčić B.: *Filozofija-sažeto e-izdanje*, IBIS, Zagreb, 2012., str. 127 – dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/546996.Bercic_Filozofija_e-izdanje.pdf, datum pristupa: 12.11.2018.

[15] Berčić B.: *Filozofija-sažeto e-izdanje*, IBIS, Zagreb, 2012., str. 127-153 – dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/546996.Bercic_Filozofija_e-izdanje.pdf, datum pristupa: 12.11.2018.

2.1.1. Primijenjena etika

Primijenjena etika ili kako se još naziva praktična etika, koristi se za postizanje određenih etičkih ciljeva i dobivanje konkretnih odgovora uz fokus na rješavanje stvarnih problema svakodnevice. Tu se ubrajaju i različite strukovne etike poput poslovne, vojne, medicinske i druge vrste etika. Primijenjeni etičari se usredotočuju na postizanje opće i sveobuhvatne etičke teorije.[16] [17]

2.1.2. Normativna etika

S druge strane, normativna etika se dijeli na različite etičke teorije, a daje odgovor na pitanja kako se treba ponašati, odnosno što i kako činiti u određenim situacijama. U normativnoj etici se također nastoji izgraditi sveobuhvatna etička teorija koja bi odgovarala na navedena etička pitanja. Točnije, teži se ka postizanju samo jednog ili nekoliko prihvatljivih rješenja koja bi omogućavala eliminiranje nedoumica ili problema u situacijama u kojima se ne zna kako i na koji način postupiti. Bilo bi idealno kad bi takva teorija bila što univerzalnija i kad bi se mogla primijeniti u svim situacijama.[18] [19] Ovisno o gledištu, kao tri najčešće normativne etičke teorije spominju se konzekvencijalizam, deontologija i aretička etika ili etika vrlina.[20]

Za konzekvencijalizam je specifično da se u obzir uzimaju isključivo posljedice, odnosno konzekvence vlastitih postupaka. Sagledavanje posljedica je ključni čimbenik pri donošenju određenih odluka. Osim ponašanja u skladu s time i kod donošenja sudova o npr. radu institucija u društvu, karakterizaciji osobina pojedinaca i sl., treba sagledati dovodi li navedeno do pozitivnih ili negativnih posljedica. Tu se još ističe utilitarizam koji ima za posljedicu sreću što većeg broja ljudi, odnosno govori da se treba činiti samo ono što dovodi do sreće većine. Sreća se treba

---

[16] Ibidem

[17] Tomljenović Lj., Stilin A., Hirnig S.: *Business and engineering ethics – similarities, differences and challenges*, dostupno na: file:///C:/Users/Korisnik/Desktop/02_Tomljenovic_Stilin_Hirnig.pdf, datum pristupa: 14.01.2019.

[18] Ibidem

[19] Berčić B.: *Filozofija-sažeto e-izdanje*, IBIS, Zagreb, 2012., str. 127-153 – dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/546996.Bercic_Filozofija_e-izdanje.pdf, datum pristupa: 12.11.2018.

[20] Ibidem

maksimizirati u svakom pogledu, ona je smisao života i ono čemu treba težiti. Utilitarizam se može povezati s hedonizmom, užitkom kao ciljem i grčkim filozofom Epikurom, dok su utemeljitelji i najpoznatiji predstavnici Jeremy Bentham (1748.-1832.), James Mill (1773.-1821.), John Stuart Mill (1806.-1873.) te Henry Sidgwick (1838.-1900.).[21]

Deontologija zagovara određena pravila kojih se treba strogo pridržavati. U doslovnom prijevodu izraz deontologija znači znanost o dužnosti, a sastavljen je od dviju grčkih riječi, a to su: *deon*, što znači dužnost i *logos*, znanost. Stoga se može reći da deontološka etika na prvo mjesto stavlja izvršenje vlastitih dužnosti ili obveza, sviđalo se to drugima ili samom pojedincu, bez obzira na tuđa mišljenja, posljedice i interese drugih, istovremeno se opravdavajući poštivanjem nametnutih pravila. Kao najznačajniji predstavnici i oni koji su se bavili tematikom deontologije su Immanuel Kant (1724.-1804.), William David Ross (1877.-1971.) i Samuel von Pufendorf (1632.-1694.).[22]

Aretička etika ili etika vrlina, kao i što sama riječ govori, primarno uzima u obzir samo vrline, odnosno mane pojedinaca. Za razliku od prethodno navedene deontološke i konzekvencijalističke etike ne vrednuju se samo postupci već i karakterne osobine pojedinaca koje određuju dobre, odnosno loše postupke djelovanja. Poželjno je imati što više vrlina, a što manje mana. Zagovornici aretičke etike nerijetko ističu kako je oponašanje moralnih uzora dobar način za razvijanje vrlina. Sljedeća bitna razlika je u tome što se kod aretičke etike uzima u obzir kakvi su ljudi i kakvi trebaju postati prema postojećim osobinama, a ne samo što se treba činiti za postizanje ciljeva, kao što je slučaj u prethodne dvije vrste etike. Počeci etike vrlina javljaju se još u antici za vrijeme Platona koji je krenuo s analiziranjem vrlina, dok se kao najpoznatiji primjer ističe Aristotelova „Nikomahova etika“ u kojoj se to mnogo detaljnije iznosi i produbljuje. Neki od suvremenijih autora koji su se bavili tom tematikom su: Daniel Statman u knjizi „Virtue Ethics“ (1997.),

[21] Ibidem
[22] Ibidem

Alasdair MacIntyr sa knjgom „After Virtue“ iz 1981., Roger Crisp, Michael Slot i mnogi drugi.[23]

2.1.3. Metaetika

Metaetika je najapstraktniji i najopćenitiji dio etike te se često naziva znanošću koja se bavi pitanjima međusobnih odnosa u etičkim teorijama. Preciznije, bavi se temeljima etike, odnosima između moralnih izraza i njihova značenja, filozofskim pitanjima te opsegom, srži i dosegom znanja u moralno etičkom kontekstu termina i svojstava istih. Temelj leži na nepristranosti i objektivnosti. Metaetikom se nastoji shvatiti bit i priroda same etike, odnosno o kakvoj se problematici radi i o čemu točno govori.[24] [25]

Na slici 3 prikazani su odnosi između primijenjene etike, etičke teorije i metaetike.

ETIKA		
↙	↓	↘
Primijenjena etika	**Etička teorija**	**Metaetika**
Opisuje moralnost prakse u odnosu na određeno područje djelovanja	Opisuje određenu praksu i obrazlaže njezinu moralnost	Ispituje semantičke, ontološke, epistemološke i druge uvjete teorije
Primijenjena etika kao primjena teorije (priručnik kao primjena teorije)	⇦ *Teorijski silazak*	⇩ ⇦ ⇧
⇩ ⇨	Etička teorija kao cjelina prepričavanja moralnih praksi (priručnik kao prepričana praksa)	Određuje opravdanje načela teorije, logičku dosljednost itd.
Pragmatički silazak	*Teorija*	*Semantički uspon*

Slika 3. Odnosi dijelova etike

Izvor: Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost*, MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 13

[23] Ibidem

[24] Tomljenović Lj., Stilin A., Hirnig S.: *Business and engineering ethics – similarities, differences and challenges*, dostupno na: file:///C:/Users/Korisnik/Desktop/02_Tomljenovic_Stilin_Hirnig.pdf, datum pristupa: 14.01.2019.

[25] Berčić B.: *Filozofija-sažeto e-izdanje*, IBIS, Zagreb, 2012., str. 127-153 – dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/546996.Bercic_Filozofija_e-izdanje.pdf, datum pristupa: 14.11.2018.

2.2. Definiranje i primjena poslovne etike

Poslovna etika je utemeljena na filozofiji, a način poslovanja i ekonomsku politiku veže uz sociologiju, teoriju organizacije, politiku i sl. Može se uočiti da je njena specifičnost interdisciplinarnost, odnosno povezanost s različitim znanstvenim, organizacijskim ili drugim područjima interesa. Dio je primijenjene etike, a zbog njenog interdisciplinarnog karaktera teško je dati jednostavnu i jednoznačnu definiciju. Ukratko se može reći da se poslovna etika bavi moralnim pitanjima, odnosno etičkim principima u poslovnim odnosima te etičkim vrijednostima i načelima u poslovnom okruženju, a najčešće se iskazuje etičkim kodeksom. [26] [27] Etički kodeks je prema Debeljaku formalizirani skup prihvaćenih moralnih vrijednosti i pravila u posebnim moralnim situacijama u određenim profesijama. [28]

U 20. stoljeću poslovna etika dobiva na važnosti, a nastaje sredinom istog stoljeća suradnjom etike i ekonomije. Osim za postizanje konkurentske prednosti, povećanja efikasnosti i produktivnosti uz zadovoljenje svih interesnih strana unutar određene organizacije, poslovna etika doprinosi održivom rastu i razvoju same organizacije, lojalnosti klijenata, jačanju vlastitog ugleda te povećava sposobnost privlačenja i zadržavanja zaposlenika. Njena primjena ključna je za uspješno poslovanje poduzeća. Upravo zbog toga svako poduzeće treba poraditi na vlastitom razvoju politike društveno odgovornog poslovanja i pridodati veću pozornost etičkim kodeksima na svim poslovnim razinama. Postojeći menadžment i uspostavljeni sustav vrijednosti glavni su elementi za etičko ozračje i načine reagiranja kolektiva u određenim situacijama unutar, ali i izvan organizacije. Također, vrlo važnu ulogu imaju zaposlenici. Gdje postoji ljudski faktor tu se moraju primjenjivati modeli informiranosti i poticanja etičkih standarda uzimajući u obzir potencijalno kršenje

[26] Bebek B., Kolumbić A.: *Poslovna etika*, Sinergija, Zagreb, 2005., str.7

[27] Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 420-423

[28] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost*, MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 207

istih. Briga o načinu na koji se posluje, poštivajući zakone, poboljšava reputaciju tvrtke i doprinosi boljoj pozicioniranosti na tržištu. [29] [30]

Poslovne aktivnosti nose određene rizike od različitih vrsta šteta koje mogu ugroziti poslovanje u bilo kojem segmentu. Poslovnoj etici je cilj spriječiti ili umanjiti potencijalne štete odgovornim poslovanjem. Žitinski navodi kao primjer i ističe da bi osnovna zadaća vlade trebala biti spriječiti narušavanje okoliša i zdravlja građana te ih zaštititi od rizika nesigurnosti. [31]

Pošto je moralna obveza poslovanja stvoriti profit, prilikom donošenja svake odluke potrebo je razmotriti da li će iste poštivati pojedince i njihovo dostojanstvo, odnosno da li će biti moralne jer nije dovoljno da samo rezultiraju stvaranjem profita. Iako poslovanje nije korisno bez profita, ono nije glavna svrha istog. Postoji mogućnost da se pojave etičke dileme koje nije uvijek jednostavno riješiti. One predstavljaju nejasna i nerazriješena etička pitanja između dviju ili više sukobljenih strana. Iako su različite strane sukobljene, obje imaju valjane razloge kojima potvrđuju vlastiti stav i mišljenja. [32]

Poslovna etika i konkurentnost pojmovi su koji bi se trebali međusobno nadopunjavati, jednako kao poslovna etika i profitabilnost te imaju za rezultat bolju pozicioniranost poduzeća ili organizacije na tržištu. Jednako tako, jasno je da su dodatne kvalitete, različite vrijednosti i posebnosti, između ostalog i etičnost, odnosno moralna dimenzija unutar poduzeća dobra prilika za nizanje uspjeha i izdvajanje u masi.[33]

Povrh svega, kupci, odnosno potrošači spremnošću da plate definiraju poslovanje jer su upravo oni ti koji donose zaradu i osiguravaju opstanak poduzeća. Isto tako, doprinose vrijednosti i značaju samog proizvoda, odnosno usluga. Žitinski navodi

---

[29] Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 420-423
[30] Žitinski M.: *Poslovna etika*, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, 2006., str. 36-37
[31] Ibidem
[32] Ibidem, str. 237-240
[33] Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 420-423

kako menadžeri uspješnoga poslovanja moraju biti senzibilni prema potrošačima ukoliko žele biti konkurentni. Nadovezujući se na to, Fry, Stoner i Hattwick donose tri ključne stavke, tj. formule o konkurentnosti i poslovnom uspjehu. [34]

Prva stavka se odnosi na udovoljavanje etičnim očekivanjima potrošača u poslovanju. Mnogi potrošači su osjetljivi na etične standarde te iz tog razloga očekuju i priželjkuju, nerijetko i podrazumijevaju etično ponašanje u svim segmentima poslovanja. U suprotnom, slabljenje povjerenja ima negativan utjecaj na konkurentnost, odnosno smanjuje istu. Druga sastavnica se odnosi na radnu klimu poduzeća i način na koji etičnost poboljšava istu. Posvećivanje više vremena etičnosti osigurava svim zaposlenicima veću posvećenost poslu i pomaže u međusobnim odnosima jer je prije svega jasno definirano što se smije, što se ne smije, što će se tolerirati te što se može očekivati od poslovnog okruženja i sl. Posljednja, treća stavka ukazuje na važnost i promicanje etičnosti u suvremenom poslovanju. Kako se u novije vrijeme sve više primjenjuje timski rad i novi zaposlenici dobivaju više ovlasti pri donošenju bitnijih poslovnih odluka, tvrtke inzistiraju na jasnim i konzistentnim etičnim standardima koji bi osigurali jasan smjer prema kojem će se kretati zaposlenici i koji će služiti kao podloga za donošenje pojedinačnih odluka i fokusa na vlastite aktivnosti. Naglasak je stavljen na to da se ne može jasno definirati poveznica između stvaranja većeg profita i bolje etičnosti, no može se sa sigurnošću reći da ilegalne aktivnosti poput mita, nepoštivanja vladinih ugovora, izbjegavanja poreza i sl. negativno utječu na cijene dionica, a u konačnici i na konkurentnost i na stvaranje profita samog poduzeća u daljnjem poslovanju.[35]

2.2.1. Osnovna moralna načela u poslovnoj etici

U poslovnoj etici često se spominju tri osnovna moralna načela, odnosno riječ je o 3 moralna principa. Prvi princip odnosi se na korisnost, odnosno govori da je moralno i ispravno ono što povećava količinu dobra, ono što je korisno u određenim situacijama. Taj princip naziva se još i principom povećanja dobrih posljedica.

[34] Žitinski M.: *Poslovna etika*, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, 2006., str. 22-24
[35] Ibidem

Nerijetko mu se pridodaje i princip pravednosti čiji je moto: „Najveće dobro za najveći broj ljudi.“ To je ujedno i osnovno načelo utilitarizma. Sljedeći princip je princip prava koji govori da je moralno i ispravno pridržavanje istih koje rezultira poštivanjem ljudskog dostojanstva. Velik broj prava zapisan je u Ustavu, kako Republike Hrvatske, tako i drugih zemalja. Prema tome, prava se moraju poštivati, a to se može nazvati dužnostima ili obvezama kao na primjer: ne smije se ugrožavati pravo na slobodu i život ljudi ili treba se omogućiti pravo na zdravstvenu skrb i edukaciju. Poštivanje navedenog mora biti temelj pri donošenju opravdanih poslovnih odluka. Posljednji princip je princip pravednosti čiji temelj leži u pravednoj raspodjeli dobara, poslova, rizika i sl. Vrlo je bitno da se tome pristupi nepristrano i objektivno kako bi se postigla što je veća moguća pravednost. To nije uvijek tako jednostavno jer se u obzir moraju uzeti mnogobrojni faktori koji se pojavljuju ovisno o situaciji. [36]

2.2.2. Utjecaji na etično ponašanje organizacije

Kao što je već navedeno, ne postoji točno definiran etično ispravan način djelovanja onoga što se smije od onoga što se ne smije. Razlike unutar organizacija postoje, a ovise o etici pojedinca, organizacijskoj kulturi, organizacijskom sustavu i vanjskim interesnim skupinama. Sve kreće od etike pojedinca, odnosno od vlastitih stavova, normi, uvjerenja i postojećih vrijednosti. Također, veliki utjecaj ima moralni razvoj i okvir unutar kojeg pojedinac može etično odlučivati. Svaka organizacija ima vlastitu organizacijsku kulturu koja se može sastojati od vlastitih rituala i ceremonija. Nadalje, može se vezati uz priče ili legende, vlastite simbole, žargon ili pak jezik koje ju kao takvu čine specifičnom. Svaka organizacija piše svoju povijest ili slijedi već poznatu i dobro uhodanu tradiciju koja je također dio organizacijske kulture. Sve to doprinosi reprezentativnosti organizacije. Osim toga, svaki organizacijski sustav utječe na sustav vrijednosti i ponašanje sa svojom strukturom, politikom, pravilima, etičkim kodeksom, u manjoj ili većoj mjeri uređenim sustavom nagrađivanja, selekcijom ili treninzima. Isto tako, na organizaciju utječu i vanjske interesne

[36] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 37-39

skupine koju čine kupci, državna regulativa, specijalne interesne grupe ili pak čitavo globalno tržište.[37]

Na slici 4 prikazani su spomenuti faktori prema Aleksiću.[38] Riječ je o faktorima organizacijske kulture, etike pojedinaca, organizacijskog sustava i vanjskih interesnih skupina koji utječu ili mogu utjecati na standarde etičnosti ili društvene odgovornosti. Odnosno može se reći da utječu u različitim mjerama na etično ponašanje čitave organizacije ujedno dajući odgovore na pitanja je li ponašanje etično i je li društveno odgovorno.

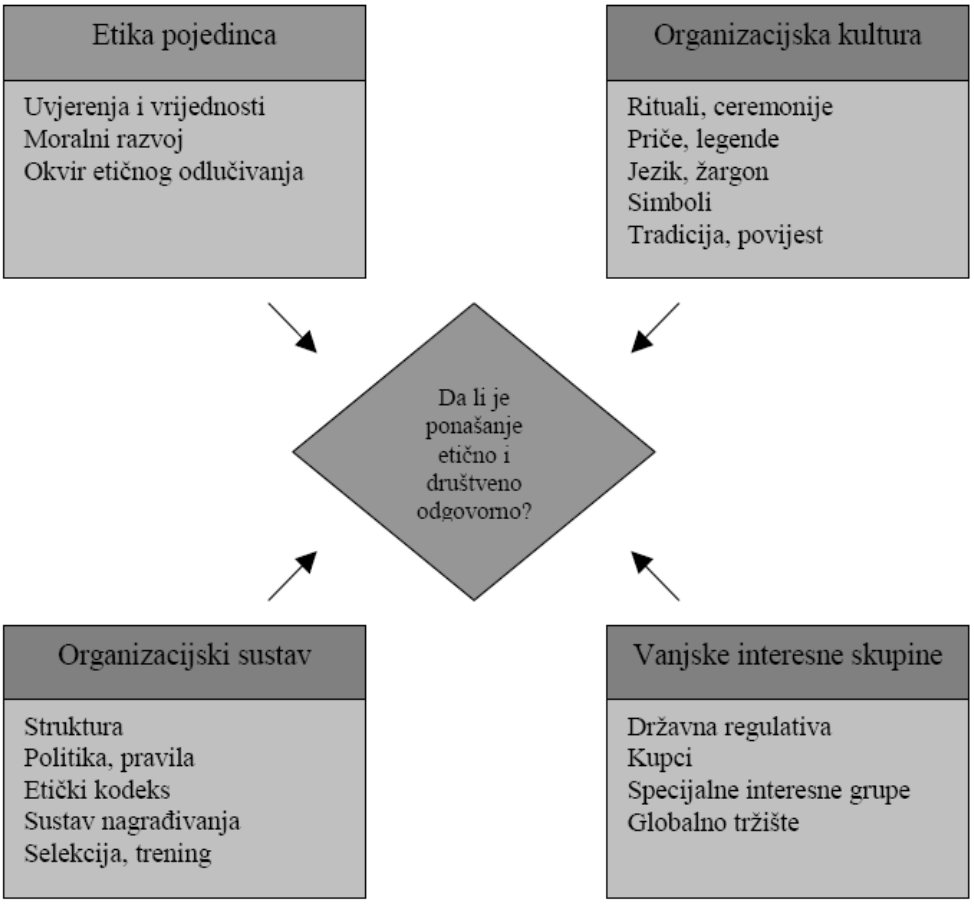

Slika 4. Faktori koji utječu na etično ponašanje organizacije

Izvor: Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 422

[37] Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 420-423
[38] Ibidem

2.2.3. Interesi kompanije

Kako bi se postigla poslovna uspješnost potrebno je zadovoljiti određene interese i interesne skupine. Tri su osnovna središnja interesa kompanije koja su ujedno prikazana na slici 5, a to su društvena odgovornost, poslovna uspješnost i ekološka odgovornost. Društvena odgovornost odnosi se na pozitivan, mjerljiv, značajan odnos među i prema zaposlenicima, potrošačima, lokalnoj zajednici i drugim interesnim skupinama. Odnosi se i na poštivanje pravila slobodnog tržišta, državnih zakona i sl. Poslovna uspješnost obuhvaća uspješnu proizvodnju, upravljanje, marketing, financije itd. Ekološka odgovornost osim okolišne komponente, biljaka i životinja, uključuje i društvenu komponentu koja se odnosi na ljudska društva i kulturu. Može se vidjeti da se u području označenim brojem 1 preklapaju sva tri navedena interesa kompanije i samo se u tom slučaju ostvaruje potpuna uspješnost. Za razliku od toga, u područjima 2, 3 i 4 gdje se preklapaju samo dva interesa uspješnost je manja, a u bilo kojoj drugoj točki ista je neznatna. [39]

Slika 5. Središnji interesi kompanije

Izvor: izrađeno prema: Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost*, MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 184

[39] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost*, MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 180-187

3. POJAM ODRŽIVOG RAZVOJA

Različiti autori poimaju održivi razvoj na različite načine. Nerijetko se poistovjećuje samo sa zaštitom i brigom o okolišu, no održivi razvoj je puno više od toga. Osim ekološke, ključne su ekonomska i socijalna komponenta. Iako je pojam održivog razvoja uveden tek 70-ih godina 20. stoljeća, njegovi elementi vidljivi su još puno ranije u poljoprivredi i šumarstvu, odnosno u pravilnom obrađivanju plodnog tla, pošumljavanju površina i sječi šuma na održiv način bez narušavanja biološke obnove šuma. [40]

Prema nekim se autorima održivi razvoj prikazuje kao politički model društva na globalnoj razini ili se pak poistovjećuje s društveno odgovornim poslovanjem. Kako bi poslovanje bilo održivo, potrebno je sve postojeće segmente učiniti održivim. Bez obzira na to, velik će broj ljudi na definiciju istog reći da je to zadovoljenje sadašnjih potreba uz brigu za buduće generacije, što odgovara sličnim definicijama dostupnim na različitim izvorima vezanih uz tu tematiku. Izvorna definicija potječe iz Svjetske komisije za okoliš i razvoj iz 1987. godine, a glasi:[41] *"Održivi razvoj je razvoj koji udovoljava potrebama sadašnjice pri tom ne ugrožavajući mogućnosti budućih generacija da udovolje svojim potrebama."*

Prema Krkaču, moderni koncept održivog razvoja podrazumijeva ekonomski i socijalni razvoj te zaštitu okoliša koja kontrolirano garantira kvalitetniji život. Napredak održivog razvoja očituje se u akademskim, poslovnim i političkim zajednicama. Isto tako napominje se da je navedeno rezultat UN-ovih nastojanja za boljim životom i usmjerenja prema bližoj i daljnjoj budućnosti uz brigu za buduće generacije. U istoj knjizi spominju se najznačajniji događaji vezani uz problematiku održivog razvoja i korporacijske društvene odgovornosti (u daljnjem tekstu CSR). CSR još uvijek nije jasno definiran, no ono što se zna je da se u mnogočemu preklapa sa filozofijom održivog razvoja. Ujedinjenjem CSR-a i održivog razvoja

---

[40] Črnjar M., Črnjar K.: *Menadžment održivoga razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009.
[41] Ministarstvo zaštite okoliša i energetike: https://www.mzoip.hr/hr/klima/odrzivi-razvoj.html, datum pristupa: 14.09.2018.

javlja se novi pojam tzv. korporacijske održivosti koji predstavlja alternativu klasičnom modelu rasta i maksimizaciji profita. Prethodno navedeni događaji poredani su kronološki: [42]

1972.	Prva UN-ova konferencija o okolišu i razvoju, Stockholm
1987.	Izvješće Komisije za okoliš i razvoj UN-a – „Naša zajednička budućnost “
1992.	UN-ova konferencija u Rio de Janeiru – „AGENDA 21“
1995.	CSR Europe
1996.	ISO 14 000; Svjetski gospodarski forum – Odjel za korporacijsko građanstvo
1997.	„Rio + 5“ UN-ova konferencija, New York
1998.	Prvi ministar za CSR u Ujedinjenom Kraljevstvu
2000.	UN-ov Globalni sporazum
2001.	Zelena knjiga EU
2002.	„Rio + 10“ Svjetski samit o održivom razvoju, Johannesburg/ Južna Afrika

Dobro poznato izvješće Komisije za okoliš i razvoj UN-a pod nazivom: „Naša zajednička budućnost“ iz 1987. godine, iako nazivano površnim, imalo je značajan utjecaj na svjetsku politiku te je pokrenulo niz različitih akcija i programa o očuvanju i zaštiti okoliša. Autor izvješća, Bruntlandt razglaba o tri ključne sastavnice održivog razvoja, a to su zaštita okoliša, ekonomski razvoj i socijalna jednakost. Kao jedan od najvećih problema navodi poslovanje koje nije održivo, a tu je i nedovoljna briga za okoliš i njegovu zaštitu, te neobnovljivi izvori energije koji se prekomjerno iscrpljuju. Drugim riječima, naglašava da su potrebne promjene u navedenim segmentima. Neuravnoteženi razvoj, siromaštvo, prekomjerna proizvodnja i sl.

[42] Krkač K.: *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2007., str. 437-459

stvaraju pritisak na ljudsku populaciju i okoliš. Bruntlandt iznosi i zanimljivu definiciju održivog razvoja koja glasi:[43] *„Održivi razvoj je stvaranje održive budućnosti – ekonomske, socijalne i okolišne – od strane vlada, društava, korporacija i pojedinaca, od kojih se očekuje da preispitaju svoja očekivanja, odgovornosti i međudjelovanja.“*

1992. godine na UN-ovoj konferenciji u Rio de Janeiru predstavljen je plan akcija pod nazivom Agenda 21, koji je osmišljen s ciljem reguliranja razvoja i implementaciji poslovanja s očuvanjem potrošnih resursa uz brigu za buduće generacije. Na taj način promijenio bi se dosadašnji odnos prema okolišu, no nažalost sve planirano nije realizirano. Nakon točno 10 godina, ponovno su gotovo sve smjernice iz Agende 21 usvojene i predstavljene na Svjetskom samitu o održivom razvoju održanom u Južnoafričkoj Republici u gradu Johannesburgu. [44]

2012. godine u Rio de Janeiru na Konferenciji Ujedinjenih naroda o održivom razvoju pod nazivom „Rio+20“ postavljen je sveobuhvatni okvir za održivi razvoj što uključuje definiranje ciljeva za budućnost kroz tri dimenzije: gospodarsku, socijalnu i okolišnu. [45]

Održivost se ne odnosi samo na interakciju između čovjeka i okoliša u kojem djeluje već na cjelokupno poboljšanje kvalitete života ljudi, poslovanja, dugoročnog društvenog interesa što uključuje stanje tijela i uma. [46] Dok se prema Črnjaru, održivost definira kao načelo koje osigurava trajnost prirodnih resursa, odnosno označava opstanak ili zamjenjivost istih. Drugim riječima, radi se o odlukama koje novim znanjima i tehnologijama zamjenjuju različite prirodne resurse. Prilikom donošenja odluka o održivosti vrlo je bitno zajedništvo i podrška okoline kako bi održivost potrajala. Za postizanje održivosti potrebno je znanje i racionalnost. [47]

---

[43] Ibidem
[44] Ibidem
[45] http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/, datum pristupa: 25.02.2019.
[46] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 252-279
[47] Črnjar M., Črnjar K.: *Menadžment održivoga razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009., str. 495-501

3.1. Načela održivog razvoja

Izvješće pod nazivom *Caring for the Earth* navelo je 2007. godine devet načela održivog razvoja koja su povezana i međusobno se nadopunjuju, a služe kao temelj za strategije održivog razvoja, a navedena su redom. [48] Prvo načelo je:

- Poštivanje i briga za životnu zajednicu

Prvo načelo predstavlja etičku osnovu za sva ostala načela. Kao i što sam naziv govori, odnosi se na poštivanje i brigu za skladnu životnu zajednicu ljudi i prirode u sadašnjosti i budućnosti. Protivi se njihovu ugrožavanju i uništavanju, a zalaže se za pravednu raspodjelu resursa, koristi i troškova među društvom, odnosno životnom zajednicom. Sljedeća četiri načela nalažu kriterije koji se moraju ispuniti, a to su:

- Poboljšanje kakvoće života
- Zaštita vitalnosti i raznolikosti Zemlje
- Minimiziranje iscrpljivanja neobnovljivih resursa
- Poštovanje granica prihvatljivog kapaciteta Zemlje

Cilj nabrojenih načela je ostvariti ih jer bez njih ne postoji održivost ni budućnost. Mora se zaštititi okoliš i bioraznolikost Zemlje. Treba poboljšati kvalitetu života društva, a to je jednino moguće razvojem u svim segmentima koji mora biti održiv, u okvirima dostupnosti i prirodne obnovljivosti. Posljednja 4 načela predstavljaju smjerove prema održivosti društva na lokalnoj i globalnoj razini, a to su:

- Promjene u osobnim stavovima i postupcima
- Omogućavanje zajednicama da skrbe o vlastitom okolišu
- Stvaranje nacionalnog okvira za integraciju razvoja i zaštite
- Stvaranje globalnog saveza

Za održivi razvoj potrebne su informacije i znanje. Treba promicati vrijednosti i svijest o održivosti na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini, no prije svega potrebno je krenuti od sebe kako bi se postigao kvalitetniji i zdraviji život.

[48] Ibidem, str. 84-87

3.2. Koncept održivog razvoja

Koncept održivog razvoja temelji se na tri osnovna načela uz ostvarenje dobrobiti čovjeka, a to su načelo okolišne održivosti, načelo socijalne i kulturne održivosti te načelo gospodarske održivosti. Kako bi se postigla održivost potrebno je uskladiti navedena načela, a to je jedino moguće ako se posjeduju određena znanja i prate suvremena znanstvena dostignuća i spoznaje. Osim navedenih postoji i niz drugih načela održivog razvoja poput poboljšanja kakvoće življenja, zaštite vitalnosti i raznolikosti Zemlje, minimalizacija iscrpljivanja neobnovljivih resursa, promjene u osobnim stavovima i postupcima, stvaranje globalnog saveza, stvaranje nacionalnog okvira za integraciju razvoja i zaštite, poštovanje i skrb za životnu zajednicu, načelo predostrožnosti i mnoga druga. [49]

Načelo okolišne održivosti ili tzv ekološka komponenta se odnosi na upravljanje prirodnim resursima i na zaštitu okoliša, odnosno shvaćanje okoliša kao općeg dobra. Osim toga, osigurava razvoj usklađen sa zahtjevom održavanja ekoloških procesa, pojava, biološke raznolikosti, resursa i sl. [50]

Načelo socijalne i kulturne održivosti ili tzv socijalna komponenta se odnosi na smanjenje siromaštva i postizanje jednakosti među ljudima, odnosno osigurava razvoj usklađen s pripadajućim vrijednostima pojedinaca, kulturom i tradicijom društvenih zajednica. [51]

Načelo gospodarske održivosti ili tzv ekonomska komponenta se odnosi na poboljšanje kvalitete života, rast i uspjeh, odnosno osigurava gospodarski djelotvoran razvoj koji resursima upravlja na način da jamči njihovo jednako korištenje u narednim generacijama. [52]

Navedena tri osnovna načela prikazana su na slici 6. Može se vidjeti da ukoliko su obuhvaćene samo ekološka i socijalna komponenta to rezultira održivim prirodnim i

---

[49] http://www.mega-media.hr/j-rogosic-opstojnim-razvojem-do-snaznije-i-bolje-hrvatske/, datum pristupa: 28.02.2019.
[50] Ibidem
[51] Ibidem
[52] Ibidem

umjetnim okolišem. Ekološka i ekonomska komponenta osiguravaju održivi gospodarski razvoj, a pravednije društveno okruženje leži u temeljima socijalne i ekonomske komponente. Održivi razvoj se postiže jedino uključenjem sve tri komponente.

Slika 6. Temeljne komponente održivog razvoja

Izvor: http://www.mega-media.hr/j-rogosic-opstojnim-razvojem-do-snaznije-i-bolje-hrvatske/, datum pristupa: 28.02.2019.

Črnjar naglašava da koncepcija održivog razvoja zahtijeva očuvanje prirodnih resursa, veću učinkovitost u raspodjeli istih, preraspodjelu bogatstva, uvođenje novih tehnologija, izbjegavanje aktivnosti koje bi štetile budućim generacijama, te uključivanje koncepcije održivog razvoja u sve društvene, ekonomske i političke strukture. Na temelju toga iznosi tri vrlo važna elementa u koncepciji održivog razvoja koja se vežu uz međusobni odnos prethodno navedenih temeljnih komponenta, a to su: koncepcija razvoja, koncepcija potreba te koncepcija budućih naraštaja. [53]

[53] Črnjar M., Črnjar K.: *Menadžment održivoga razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009., str. 83-84

Koncepcija razvoja podrazumijeva onaj razvoj koji se ne odnosi samo na gospodarski rast već na razvoj čitavog društva koji obuhvaća više vrsta različitih razvoja poput gospodarskog, kulturološkog, društvenog i sl. Sljedeća koncepcija je koncepcija potreba koja ukazuje na nužnost osnovnih potreba. Osnovne potrebe nisu u svim dijelovima svijeta jednake, štoviše znatno se razlikuju od pojedinca do pojedinca. Iz tog se razloga koncepcija potreba treba preispitati kako bi se postigla pravedna raspodjela osnovnih i ograničenih resursa u svrhu poboljšanja kvalitete života. Posljednja koncepcija naziva se koncepcijom budućih naraštaja, a odnosi se na brigu za budućnost i buduće generacije. Razvoj mora biti uravnotežen, društveno i ekološki prihvatljiv kako bi se svijet ostavio boljim za buduće naraštaje, a ne da ga se uništava i da se prekomjerno iskorištavaju resursi koji bi se u konačnici mogli u potpunosti iscrpiti. [54]

3.3. Koraci do uspjeha održivog razvoja

Zbog ograničenih resursa na Zemlji nužno je organizirati život po koracima uspješnosti k održivom razvoju. Održivi razvoj je put ili cilj koji se ostvaruje sustavima upravljanjem okolišem (EMS - Environmental Managment Systems). EMS se postiže kontrolom aspekata okoliša koji uzrokuju ili mogu uzrokovati štetne utjecaje na okoliš, a uključuju sedam koraka na “stepenicama“ održivog razvoja, vidljivih na slici 7, a navedeni su redom: [55]

- Industrijska ekologija
- Čistija proizvodnja
- Sprječavanje zagađenja
- Minimiziranje otpada
- Recikliranje
- Kontrola onečišćenja
- Zbrinjavanje otpada

[54] Ibidem
[55] Herceg N.: *Okoliš i održivi razvoj*, Synopsis, Zagreb, 2013.

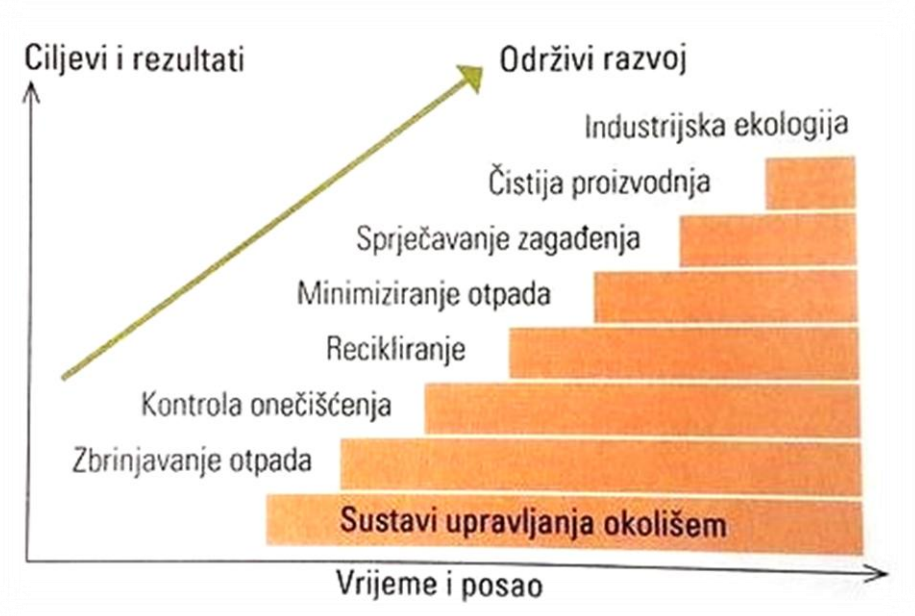

Slika 7. Stepenice uspjeha održivog razvoja

Izvor: Herceg N.: *Okoliš i održivi razvoj*, Synopsis, Zagreb, 2013.

Industrijska ekologija se temelji na interakciji utvrđivanja i praćenja tokova materijala i energije kroz različite proizvodne sustave s okolišem. Industrijska tehnologija mora funkcionirati u skladu s prirodom na način da se ne pojavljuje otpad ni u jednom koraku proizvodnje, a ako se pojavi potrebno ga je iskoristiti kao resurs za sljedeći korak proizvodnje ili u nekoj drugoj industriji. Na taj se način otpad pretvara u profit.

Čistija proizvodnja zahtjeva da se sve faze životnog ciklusa proizvoda odvijaju bez rizika za ljude i okoliš. Kod proizvodnog procesa potrebno je smanjiti potrošnju energije, smanjiti štetne emisije, upotrebljavati najprihvatljivije tehnologije i slično. Za sam proizvod bitno je smanjiti štetni utjecaj kroz čitav ciklus, te smanjiti štetni utjecaj kroz upravljanje uslugama koje proizvod pruža.

Sprječavanje zagađenja postiže se reduciranjem sirovina tako da se recikliraju, kemijski tretiraju, odlažu na primjerena mjesta kako ne bi naštetile okolišu ili ukoliko se radi o potencijalnim opasnostima za ljudsko zdravlje i okoliš opremu je potrebno modificirati, mijenjati dijelove procesa, koristiti manje štetne tvari i slično.

Minimiziranje otpada se postiže na način da se što je više moguće reducira opasni otpad, tretira ili odlaže na za to predviđena mjesta, a to pridonosi smanjenju uporabe sirovina i recikliranja kao i smanjenju ukupne količine otpada i njegove štetnosti na okoliš.

Recikliranje je izdvajanje materijala iz otpada i njegovo ponovno korištenje. Uključuje sakupljanje, izdvajanje, preradu i izradu novih proizvoda iz iskorištenih stvari ili materijala. Postoje dvije vrste recikliranja. Prvo je tzv *straight* recikliranje u kojem se otpad jednostavno koristi u sljedećim fazama procesa ili negdje drugdje, dok je druga vrsta tzv *closed-loop* recikliranje gdje se otpad s kraja procesa ponovno vraća na početak odvajanjem, filtriranjem i slično.

Kontrola onečišćenja služi za reduciranje volumena i toksičnosti otpada koji se ne može reciklirati. Provodi se kad ne postoje druge mogućnosti jer iziskuje visoke troškove i znanje za njegovo instaliranje i rukovanje.

Zbrinjavanje otpada je posljednji korak na stepenicama održivog razvoja. To je svaki postupak obrade ili odlaganja otpada u skladu s važećim propisima.

3.4. Ciljevi održivog razvoja

Ujedinjeni narodi glavni su pokretači i poticatelji održivog razvoja. U rujnu 2015. godine na konferenciji u New Yorku usvojen je Program globalnog razvoja do 2030. godine pod nazivom Agenda 2030. To je sporazum kojim obuhvaća raznoliki program djelovanja i ispunjenja zacrtanih ciljeva, a vrijedi za sve zemlje. Može se reći da je Agenda 2030. univerzalan program i svugdje primjenjiv s jednako vrijednim ciljevima, a uključuje inovativnost, brigu o klimatskim promjenama, ravnopravnosti spolova, održivu proizvodnju i potrošnju, suzbijanje siromaštva, promjene u zdravstvu, obrazovanju i sl. Sedamnaest globalnih ciljeva za održivi razvoj (eng. Sustainable Development Goals - SDGs) nabrojano je redom te su isti prikazani na slici 8: [56] [57]

[56] http://odgovorno.hr/o-dop-u-strucno/novi-ambiciozni-globalni-ciljei-za-odrzivi-razvoj-un-2015/, datum pristupa: 25.02.2019.

- Cilj 1 – Svijet bez siromaštva – Iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim oblicima
- Cilj 2 – Svijet bez gladi – Iskorijeniti glad, postići sigurnost hrane i poboljšanu ishranu te promovirati održivu poljoprivredu
- Cilj 3 – Zdravlje i blagostanje – Osigurati zdrav život i promovirati blagostanje za ljude svih generacija
- Cilj 4 – Kvalitetno obrazovanje – Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja
- Cilj 5 – Rodna ravnopravnost – Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojke
- Cilj 6 – Čista voda i sanitarni uvjeti – Osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvjete za sve
- Cilj 7 – Pristupačna energija iz čistih izvora – Osigurati pristup pouzdanoj, održivoj i suvremenoj energiji po pristupačnim cijenama za sve
- Cilj 8 – Dostojanstven rad i ekonomski rast – Promovirati uključiv i održiv gospodarski rast, punu zaposlenost i dostojanstven rad za sve
- Cilj 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura – Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovativnost
- Cilj 10 – Smanjenje nejednakosti – Smanjiti nejednakost unutar i između država
- Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice – Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim
- Cilj 12 – Održiva potrošnja i proizvodnja – Osigurati održive oblike potrošnje i proizvodnje
- Cilj 13 – Zaštita klime – Poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica
- Cilj 14 – Očuvanje vodenog svijeta – Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održiv razvoj

---

[57] http://www.idop.hr/hr/dop-trendovi/sdg-ciljevi-odrzivog-razvoja/opcenito-o-globalnim-ciljevima-odrzivog-razvoja/17-globalnih-ciljeva-za-odrzivi-razvoj-koji-ce-do-2030-promijeniti-sliku-svijeta/, datum pristupa: 25.02.2019.

- Cilj 15 – Očuvanje života na zemlji – Zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke raznolikosti
- Cilj 16 – Mir, pravda i snažne institucije – Promovirati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve i izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama
- Cilj 17 – Partnerstvom do ciljeva – Ojačati načine provedbe te učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj

Slika 8. Globalni ciljevi održivog razvoja

Izvor: http://www.idop.hr/hr/dop-trendovi/sdg-ciljevi-odrzivog-razvoja/opcenito-o-globalnim-ciljevima-odrzivog-razvoja/17-globalnih-ciljeva-za-odrzivi-razvoj-koji-ce-do-2030-promijeniti-sliku-svijeta/, datum pristupa: 25.02.2019.

Osim navedenih 17 ciljeva, postoje još 169 pridružena cilja, a vrijede do 2030. godine. Nastali su kao proširenje Milenijskih globalnih ciljeva iz 2001. godine čija je svrha bila ukidanje siromaštva do 2015. Iste godine doneseni su globalni ciljevi za održivi razvoj što znači da kreirani programi i politike traju petnaest godina, a to je ujedno i vrijeme u kojem se isti pokušavaju što je više moguće ispuniti. [58]

[58] Ibidem

3.5. Održivi razvoj i Republika Hrvatska

Što se tiče Republike Hrvatske i održivog razvoja, podržavana je spomenuta Agenda 21 te su preuzete obveze iz Milenijske deklaracije i pripadajućih ciljeva iz 2000. godine. Od tada se održivi razvoj spominje sve češće i javlja se na agendi javnog, gospodarskog i civilnog sektora. Osim toga, Republika Hrvatska je 2012. godine aktivno sudjelovala i podržala ključne dokumente na Konferenciji UN-a o održivom razvoju pod nazivom „Budućnost kakvu želimo“. Pošto je od samog početka aktivno sudjelovala u pitanjima održivog razvoja, još od 1972. godine kad je donijela “Rezoluciju o zaštiti životne sredine”, stekla je vrijedna iskustva i u određenoj mjeri doprinijela Europskoj uniji uz ugledanje na ostale članice EU, pripremljen je koncept provedbe i nacionalne koordinacije za Agendu 2030 u Hrvatskoj. [59]

Prema Rogošiću, temelj održivog razvoja Republike Hrvatske leži u definiranju politike i strategije trajnog gospodarstva te socijalnom razvoju društva uz brigu za okoliš i ograničene resurse, poticanjem obnovljivih izvora energije, odnosno potrebno je uzeti u obzir gospodarske, društvene, socijalne, ekološke, energetske, poljoprivredne, fiskalne, trgovinske i druge činitelje te na temelju njihovih međusobnih odnosa uskladiti i izraditi programe i strategije održivog razvoja za dobrobit čitave zemlje. Strategija održivog razvoja treba biti dugoročno održiva s jasnim ciljevima i prioritetima, razumljiva, ostvariva i isplativa. U svakom slučaju potrebno je kontinuirano educirati narod i jačati svijest o održivom razvoju za dobrobit budućih naraštaja jer to je osnovni preduvjet za uspješnu provedbu akcijskih planova strategije. [60]

Strategija održivog razvoja Republike Hrvatske, usvojena je 2009. godine u Hrvatskom saboru, a usmjerena je na dugoročno djelovanje preobrazbe društva prema održivom razvoju u različitim područjima. Neki od prioriteta su očuvanje okoliša i prirodnih dobara, zaštita Jadranskog mora, priobalja i otoka, poticanje rasta broja stanovnika, prometna povezanost, usmjeravanje na održivu proizvodnju i

---

[59] http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/, datum pristupa: 25.02.2019.

[60] http://www.mega-media.hr/j-rogosic-opstojnim-razvojem-do-snaznije-i-bolje-hrvatske/, datum pristupa: 28.02.2019.

potrošnju, ostvarivanje socijalne kohezije i pravednosti, rast energetske učinkovitosti, jačanje javnog zdravstva, povezivanje svih područja i dijelova zemlje. [61]

Republika Hrvatska bi u predstojećem razdoblju do 2020. godine trebala prilagoditi svoje nacionale strategije s glavnim ciljevima Europske strategije, a to će najbolje postići kontinuiranim pripremanjem projekata u svrhu iskorištavanja europskih fondova, razvojem tehnologije i administrativnih sposobnosti za njihovo korištenje, zatim treba iskoristiti mogućnost stvaranja suvremeno održivog gospodarstva temeljenog na obrazovanju i svjetskoj ideji održivog razvoja. [62]

3.6. GRI standardi izvještavanja o održivosti

GRI dolazi od engleskih riječi *Global Reporting Initiatives*, a to je vodeća međunarodna neprofitna organizacija koja djeluje od 1997. godine s ciljem postizanja poslovne izvrsnosti kroz standarde za izvještavanje o društveno odgovornim praksama koje doprinose održivom razvoju. Sjedište organizacije je u Amsterdamu, Nizozemskoj, a djeluju putem tzv. regionalnih čvorišta u Brazilu, Kini, Kolumbiji, Indiji, Južnoj Africi i Sjedinjenim Američkim državama. Na službenim stranicama GRI-a stoji podatak da čak 93% od 250 najvećih svjetskih korporacija izvještava o svojoj održivosti putem GRI standarda u više od 100 zemalja. [63]

GRI standardi su relativno novi oblik nefinancijskog izvještavanja. Posljednje promjene u nefinancijskim izvještajima koji se oslanjaju na GRI okvir za izvještavanja nastupili su na snagu 2018. godine. Sastoje se od 3 opća standarda koji se mogu primijeniti u bilo kojoj organizaciji, a to su GRI 101, GRI 102 i GRI 103. Nazivaju se redom: osnove, opće objave i pristup upravljanju. Osim toga, postoje i tematsko-specifični standardi koji pokrivaju ekonomske, pod nazivom GRI 200, okolišne, odnosno GRI 300 te društvene ili GRI 400 teme. Navedeni standardi prikazani su i pojašnjeni na slici 9. [64]

---

[61] Ibidem
[62] Ibidem
[63] https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx, datum pristupa: 12.02.2019.
[64] http://www.idop.hr/hr/izvjestavanje/izvjestavanje/gri-izvjestavanje/gri-standardi-novi-standard-nefinancijskog-izvjestavanja/, datum pristupa: 20.02.2019.

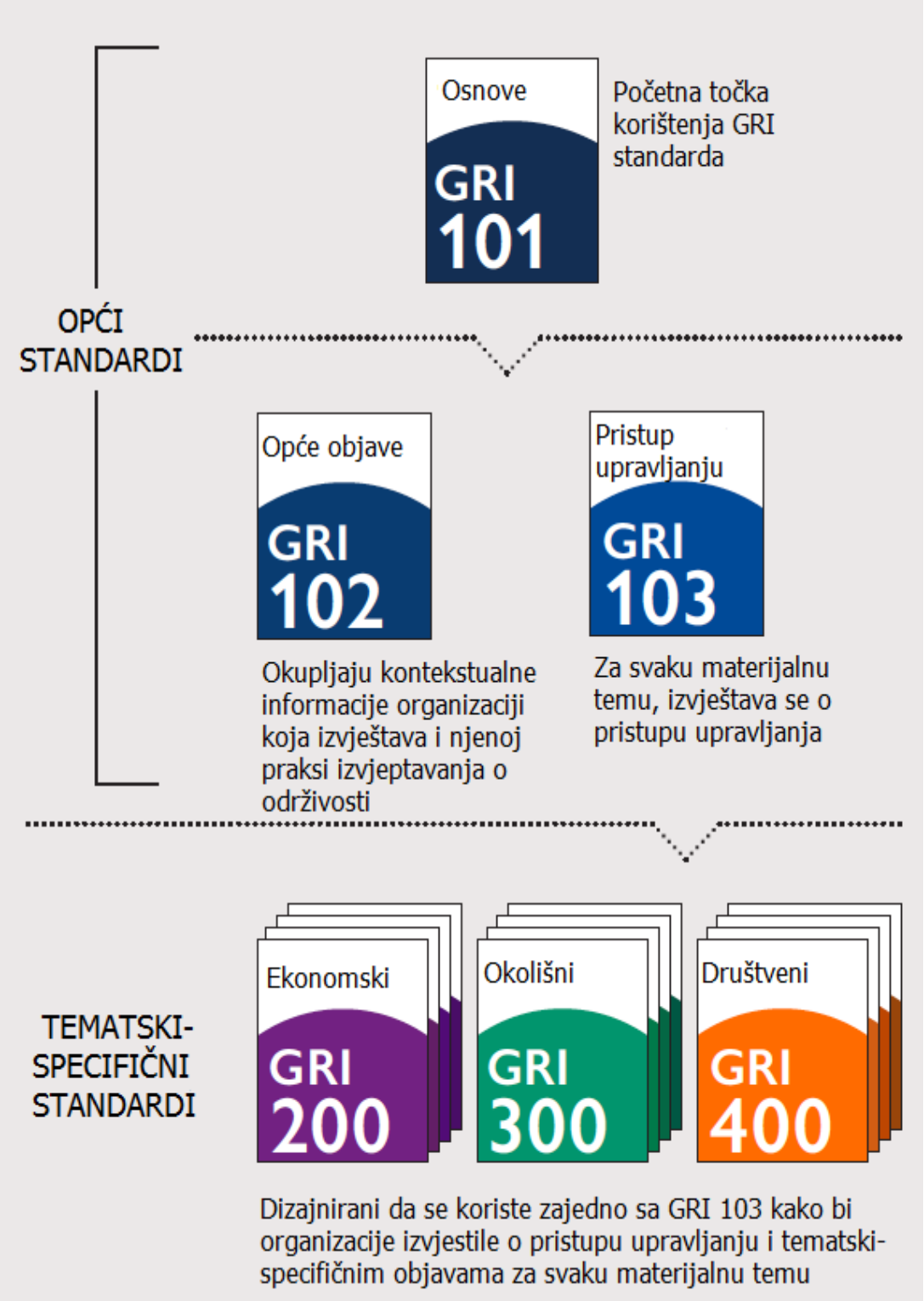

Slika 9. GRI standardi

Izvor: izrađeno prema: http://www.idop.hr/hr/izvjestavanje/izvjestavanje/gri-izvjestavanje/gri-standardi-novi-standard-nefinancijskog-izvjestavanja/, datum pristupa: 20.02.2019.

GRI pomaže tvrtkama i vladama diljem svijeta prenijeti i razumjeti utjecaj na ključna pitanja i probleme održivosti kao što su klimatske promjene, ljudska prava, upravljanje i socijalna dobrobit. Navedeno omogućava i u stvarnosti pokreće stvaranje socijalnih, ekoloških i ekonomskih koristi za svakog pojedinca i cijelo društvo. Izvještavanjem se doprinosi razvoju transparentnosti poduzeća. Točnije, može se reći da izvještavanjem putem GRI standarda ne samo da se podržavaju poduzeća, javna ili privatna, velika ili mala, već se poboljšavaju nebrojeni odnosi unutar i izvan organizacija, dobiva se na ugledu i reputaciji, izgrađuje se povjerenje te se u značajnoj mjeri štiti okoliš i poboljšava društvo u cjelini. Radi se i na socijalnoj dobrobiti kroz smanjenje dječjeg i prisilnog rada, jednakosti spolova, osiguravanju boljih radnih mjesta sa smanjenim štetnim utjecajem na okoliš, pristupu čistoj vodi i sl. [65]

GRI standardi izvještavanja o održivosti su dostupni kao besplatno javno dobro. Kontinuirano se razvijaju tijekom 20 godina i predstavljaju najbolju globalnu praksu za izvještavanje o ekonomskim, ekološkim i socijalnim pitanjima. Njihovo korištenje i standardizacija istih doprinosi u mjerenju učinaka poduzeća i izvještavanju o utjecaju na okoliš, čitavo društvo te lakše osvrtanje na obrađivane teme uz jednostavnije korištenje javnih politika, inicijativa u svijetu i sl. Osim toga, koriste se u svrhu poboljšanja dosljednosti i usporedivosti informacija među izvještavateljima. Kontinuirano se radi na razvoju GRI standarda, njihovoj podršci te daljnjoj i široj uporabi, odnosno provedbi istih. [66] [67]

Prema poslovnoj inicijativi za afirmaciju društvene odgovornosti i održivog razvoja pod nazivom „Dobra Hrvatska“, navode se sljedeće najvažnije koristi GRI standarda: [68]

- Omogućiti GRI Standardima da budu snažnije referencirani u javnim politikama te da se time ojača primjena vjerodostojnog izvještavanja o održivosti

[65] https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx, datum pristupa: 12.02.2019.
[66] Ibidem
[67] http://odgovorno.hr/o-dop-u-strucno/nefinancijsko-izvjescivanje-umjesto-dosadasnjih-smjernica-g4-vrijedit-ce-gri-standardi-1-1-2017-vazno-za-sve-velike-tvrtke/, datum pristupa: 22.02.2019.
[68] Ibidem

- Omogućiti da se pojedini standardi dodatno samostalno unapređuju omogućujući njihovu trajnost pomoću relevantnih međudržavnih instrumenata i njihovog razvoja u specifičnim područjima
- Unaprijediti vjerodostojnost i primjenu GRI standarda diljem svijeta
- Olakšati dostupnost Standarda za nove i postojeće korisnike zahvaljujući jednostavnijem jeziku i modularnoj strukturi u odnosu na prethodne izvještaje
- Pružiti podršku trajnijom i kvalitetnijom strukturom izvještavanja lakšim razlikovanjem zahtjeva, preporuka i uputa

Na slici 10 prikazana su načela kojima se treba voditi prilikom izvještavanja.

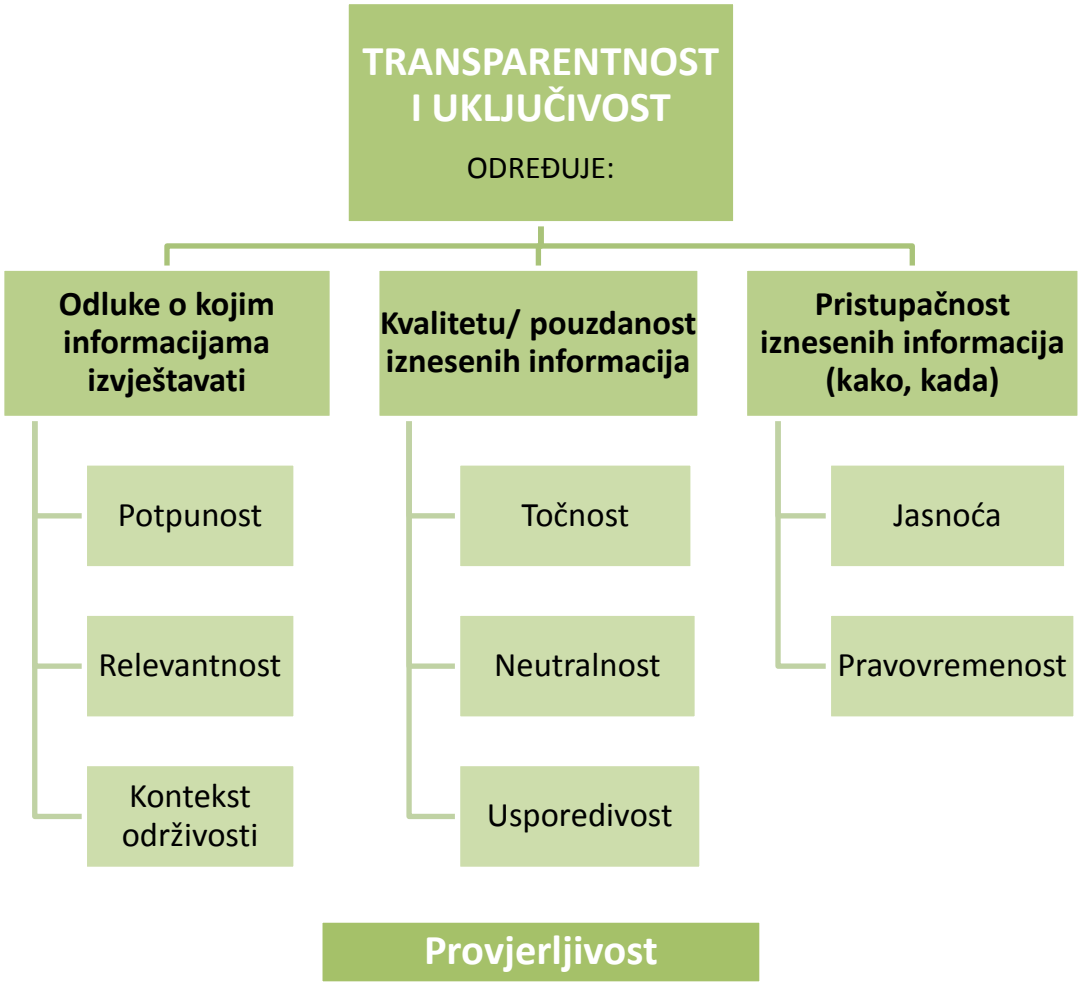

Slika 10. Načela izvještavanja GRI-a

Izvor: izrađeno prema: Krkač K.: *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2007., str. 448

Nadalje, praksa objavljivanja informacija o održivosti potiče odgovornost te pomaže u identifikaciji i upravljanju rizicima. Osim toga, otvara nove i raznolike mogućnosti organizacijama te pomaže pri racionalnom korištenju istih. GRI to potkrjepljuje vlastitom vizijom koja govori da žele uspješnu globalnu zajednicu koja poboljšava i podiže čovječanstvo te doprinosi u boljem iskorištavanju resursa o kojima u konačnici ovisi cijeli život. Misija im je osnažiti odluke koje stvaraju društvene, ekološke i ekonomske koristi za svakoga. Kako bi ispunio svoju misiju, GRI je odredio četiri fokusna područja za naredne godine: [69]

- Stvoriti standarde i smjernice za unaprjeđenje održivog razvoja:
  Osigurati vodeće mjesto na tržištu u skladu s dosljednim objavljivanjem održivosti, uključujući angažiranje dionika o novim pitanjima održivosti.
- Uskladiti krajolik održivosti:
  Učiniti GRI središnjim čvorištem okvira za izvještavanje o održivosti i inicijativama te odabrati mogućnosti suradnje i partnerstva koje služe viziji i misiji GRI-a.
- Voditi djelotvorno i učinkovito izvještavati o održivosti:
  Unaprijediti kvalitetu objavljivanja korištenjem GRI standarda, smanjiti teret izvještavanja i istražiti procese izvještavanja koji pomažu pri donošenju odluka.
- Učinkovito korištenje informacija o održivosti radi poboljšanja učinka:
  Raditi s kreatorima politika, burzama, regulatorima i investitorima kako bi potaknuli transparentnost i omogućili učinkovito izvještavanje.

U Hrvatskoj se 2006. godine prvi puta krenulo s promocijom GRI smjernica za izvještavanje u Hrvatskoj, tadašnjeg naziva G3, kao dio Agende 2006 - hrvatske inicijative za društveno odgovorno poslovanje. Sudjelovala su sljedeća poduzeća: MAP Savjetovanje, Hauska & Partner, Ekonomski institut u Zagrebu, UNDP, Pliva, Podravka, INA; CocaCola HBC Hrvatska, Zagrebačka banka, Mott Foundation [70]

[69] https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx, datum pristupa: 12.02.2019.
[70] https://www.hrpsor.hr/global-reporting-initiative-gri-1-104.html, datum pristupa 23.02.2019.

U tablici 1 prikazana su područja izvještavanja GRI-a prema pripadajućim kategorijama i aspektima djelovanja kroz ekonomske, okolišne i društvene čimbenike unutar određene tvrtke ili organizacije.

Tablica 1. Područja izvještavanja GRI-a

	KATEGORIJA	ASPEKT
EKONOMSKI	**Izravni ekonomski učinci**	Kupci Dobavljači Zaposlenici Davatelji kapitala Javni sektor
OKOLIŠNI	**Okolišni**	Materijali Energija Voda Biološka raznolikost Emisije, otpadne vode i otpad Dobavljači Proizvodi i usluge Pridržavanje propisa Prijevoz
DRUŠTVENI	**Radni odnosi i dostojan rad**	Zapošljavanje Odnosi menadžmenta i zaposlenika Zdravlje i sigurnost Obuka i obrazovanje Raznolikost i mogućnosti
	Ljudska prava	Strategija i menadžment Nediskriminacija Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja Dječji rad Prisilni i obvezatni rad Disciplinske prakse Sigurnosne prakse Prava domorodačkog stanovništva
	Društvo	Zajednica Mito i korupcija Politički prilozi Tržišno natjecanje i određivanje cijena
	Odgovornost za proizvod	Zdravlje i sigurnost potrošača Proizvodi i usluge Oglašavanje Poštivanje privatnosti

Izvor: izrađeno prema: Krkač K.: *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2007., str. 448

4. POSLOVNA ETIKA I ODRŽIVOST

Već u 16. stoljeću javljaju se nesuglasice između ekonomije i politike. U tom se razdoblju, pa sve do 20. stoljeća smatralo da su prirodni resursi neiscrpan izvor koji se može nekontrolirano koristiti bez sumnje o njegovu ugrožavanju. Takvo uvjerenje dovelo je do gospodarskog rasta, stvaranje veće razlike između bogatog i siromašnog stanovništva, smanjenja kvalitete života u nekim dijelovima svijeta i sl. Poduzeća su se vodila vlastitim interesima i politikom stvaranja što većeg profita za opstanak i jačanje na tržištu. Odnosno, nije se pridavala velika pozornost poslovnoj etici, društvenoj odgovornosti ni održivome razvoju. [71]

Tijekom 20. stoljeća situacija se počinje lagano mijenjati što je rezultiralo oslabljenjem njihove društvene moći, a s druge strane imalo je značajan, ali pozitivan utjecaj na društvo i okoliš. Tek se tada shvatilo da gospodarski razvoj mora biti održivi razvoj. Poslovni sektor podliježe društveno odgovornom poslovanju što zbog straha, što zbog izbjegavanja društvenih i državnih osuda i kazni ili pak samo radi transparentnosti poslovnih procesa. Bilo kako bilo, tvrtke su se počele ponašati odgovornije, u skladu s očekivanim normama i što je vrlo bitno, njihovo ispunjavanje dovelo je do povećanja etičnosti u svim segmentima poslovanja. Iako se takva etičnost nerijetko naziva prisilnom jer se smatra da nije potaknuta interno već u određenoj mjeri negativnim djelovanjem vanjštine, ne može se zanemariti briga, koliko za bližu, toliko i za dalju budućnost uz pozitivan ishod za dobrobit budućih generacija. [72]

Paul Hawken navodi se kao utemeljitelj etike održivog poslovanja koji tvrdi da je održivo poslovanje ono koje: [73]

- Zamjenjuje nacionalno i internacionalno proizvedene proizvode proizvodima koji su stvoreni na lokalnoj i regionalnoj razini

---

[71] Krkač K.: *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2007., str. 437-459
[72] Ibidem
[73] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 256

- Preuzima odgovornost za njihove učinke u prirodi
- Ne treba egzotične izvore kapitala da bi rastao i razvijao se
- Se angažira u proizvodnim procesima koji su humani, vrijedni, dostojanstveni i donose intrinzično zadovoljstvo
- Stvara proizvode koji su trajni i pružaju dugoročnu korisnost te čije konačno odlaganje neće biti štetno za buduće generacije
- Kroz edukaciju pretvara potrošače u klijente

Tu se još za dobro okolišno i društveno upravljanje spominju i četiri poslovna pokretača: [74]

- Očuvanje legitimnosti djelovanja ispunjavanjem društvenih zahtjeva
- Smanjenje troškova i odgovornosti od šteta putem čišćih, učinkovitijih i za zajednicu prijateljskih proizvodnih procesa
- Jačanje lojalnosti kupaca i tržišne pozicije upravljanjem cjelokupnim životnim ciklusom proizvoda
- Ubrzavanje rasta prihoda na novim tržištima za okolišno i društveno poželjne proizvode i usluge

Problematika poslovne etike i održivog razvoja usko je povezana kako u sadašnjosti tako i u prošlosti pa i budućnosti. Odnos etike i održivog razvoja odnosi se na široko i raznoliko područje. Vezan je uz odnose živih bića i čitavog planeta Zemlje i odgovornosti prema budućim generacijama. Kroz povijest, porastom broja stanovništva rasla je potrošnja, poboljšan je standard života, produžen je životni vijek stanovništva, u bližoj povijesti radi se na zaštiti okoliša i sl. Osim pozitivnih strana postoje i one loše poput globalnih promjena i poremećaja, različitih pritisaka na okoliš, izumiranja nekih vrsta, klimatskih promjena, prekomjerne potrošnje prirodnih resursa i sl. Sve navedeno prvenstveno je uzrokovano napredovanjem znanosti i tehnologije. Ekološki ili drugi problemi mogu imati direktan ili indirektan utjecaj na poslovanje stoga je potrebna briga većih, ali i manjih poduzeća o održivom razvoju.[75]

---

[74] Ibidem

[75] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 241-280

Matutinović navodi primjer vodećeg poslovnog tjednika *Bloomberg Buisnessweek*-a koji su prije dvadesetak godina na svojim službenim internetskim stranicama otvorili posebnu rubriku posvećenu održivosti što odražava brigu poslovne elite o društvu i okolišu te je ujedno potaknulo ostatak poslovnog sektora na djelovanje i angažiranje oko problematike ekonomije i okoliša. Manje tvrtke često slijede stope većih i uspješnijih od sebe, stoga ako su one vodeće društveno odgovorne, posluju održivo i brinu o poslovnoj etici, veća je vjerojatnost da one manje slijede njihov primjer. Na taj se način stvara zdravija i odgovornija gospodarska klima koja nosi dobrobit za društvo i okoliš. U konačnici sve ono manje odgovorno, manje održivo i manje etično postaje neprimamljivo i neprihvatljivo. [76]

Prema Matutinoviću, poslovna etika i etika održivosti bi se trebale oslanjati na sljedeća načela, vrijednosti i uvjerenja održivog društva nabrojenih u nastavku. Tu je još bitno spomenuti kako navedene etike definiraju potrošnju kao racionalno korištenje roba i usluga koje doprinosi kvaliteti života uz reduciranje raznih zagađivača, štetnih materijala u proizvodnji i sl. koji bi ugrozili buduće generacije.[77]

- Svako ljudsko biće, dio je zajednice života koja se sastoji od svih živih bića. Ta zajednica povezuje sva ljudska društva, sadašnju i buduće generacije, čovječanstvo i ostalu prirodu.
- Svaka životna forma zahtijeva poštovanje neovisno od njezine vrijednosti za ljude. Ljudski razvoj ne smije ugrožavati integritet prirode i opstanak drugih vrsta.
- Svatko bi trebao preuzeti odgovornost za svoj učinak na prirodu. Ljudi bi trebali čuvati ekološke procese i bioraznolikost te koristiti resurse štedljivo i efikasno, pazeći da korištenje obnovljivih resursa bude održivo.
- Raspodjela koristi i troškova korištenja resursa između različitih zajednica, interesnih skupina, između siromašnih i bogatih regija te između sadašnje i budućih generacija treba biti pravedna. Svaka generacija treba ostaviti budućoj svijet koji je najmanje isto tako različit i produktivan kao onaj koji je

[76] Ibidem
[77] Ibidem, str. 255

naslijedila. Razvoj jednog društva i generacije ne bi smio ograničiti mogućnosti drugih društava i generacija.

- Zaštita ljudskih prava i prava ostalog dijela prirode jest svjetska odgovornost koja transcendira sve kulturološke, ideološke i geografske granice. Ta odgovornost je ujedno individualna i kolektivna.

Ljudi imaju različite stavove i načine razmišljanja, jednako kao i potrošači stav prema poslovnoj etici i percepciji moralnog i etičnog. Osim toga znatne su razlike u kulturama, religiji, ekonomskom, zakonodavnom i političkom okruženju, demografskim karakteristikama i sl. Prema tome može se zaključiti da se sve u potpunosti ne može standardizirati ni izjednačiti. Održivi razvoj i poslovna etika moraju biti prilagodljivi situacijama i lokacijama, odnosno može se reći da treba razmišljati globalno, ali djelovati lokalno. Drugim riječima, potrebno je činiti što je najbolje moguće u navedenoj situaciji. [78]

Tafra-Vlahović navodi da se održivo poslovanje prema Porteru i Handy-u može opisati s dvije krajnje točke: „Činiti dobro kako bi zaradio profit“ te „Zaraditi profit kako bi činio dobro.“ [79]

Ista autorica u svojoj knjizi „Održivo poslovanje“ navodi i prednosti etičnog poslovanja prema Costi, a to su odnosi s dionicima. Smatraju da su ugled i odnosi s potrošačima, zaposlenicima, dobavljačima i strateškim partnerima od izuzetne važnosti za uspješnost i profitabilnost tvrtke. Daljnjim poslovanjem razvijaju se postojeći odnosi koji postaju složeniji te prerastaju iz funkcionalnih zadovoljenja potreba u moralne pa i emocionalne. Time su željeli reći da etično poslovanje doprinosi profitabilnosti i ugledu tvrtke, odnosno bit poslovanja nije u povratu investiranog već da bi kakvogod poslovanje bilo gotovo nemoguće ili bi bilo puno rizičnije bez uključenosti etike što znači da se stvaranje profita i povrat investiranog dovodi u pitanje. [80]

---

[78] Ibidem, str. 414-453
[79] Tafra-Vlahović M.: *Održivo poslovanje*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“, Zaprešić, 2011., str. 23-28
[80] Ibidem, str.146-153

4.1. Održivo poslovanje kao etična odlika

Tijekom godina pitanja oko održivog poslovanja postaju sve aktualnija, a održivi razvoj postaje poveznica i osnova za uspješne suradnje. Razvija se model koji predlaže veću aktivnost vlada u poticanju održivog poslovanja i stvaranja većeg partnerstva u istom. Menadžeri imaju važan zadatak, a to je da putem istraživanja mogu što više razumjeti učinke i posljedice donesenih odluka. Osim toga, vrlo je bitno da te odluke rezultiraju pozitivnim dugoročnim financijskim i održivim poslovanjem. Iako su poboljšanja vezana uz održivost često potaknuta zakonskim odredbama, mnoga su poduzeća prepoznala znatne koristi od uključivanja društvenih i ekoloških čimbenika u vlastitom poslovanju koja rezultiraju smanjenjem različitih troškova i rizika, a povećanjem prihoda i stjecanjem povjerenja društva. Usprkos tome, još uvijek postoji veliki prostor za napredak. [81]

Prema Tinkleru, postoje tri glavne sastavnice za podizanje razumijevanja etike unutar korporativne kulture poduzeća putem uvođenja internih etičkih programa. Prvo su vrijednosti kojima se stvaranje etičke kulture očituje u sposobnosti kompanije da djelovanjem ukazuje na ispravan način rada. Zatim su bitni tzv nadzori koji osiguravaju istinitost poslovnih podataka i iskrenost zaposlenika na svim razinama. Posljednja sastavnica odnosi se na posljedice, što znači da se etička kršenja moraju kažnjavati. Svi odnosi trebaju biti etički motivirani. [82]

4.2. Etički kodeks

Etički kodeks temelj je poslovne etike, a bavi se općenitim temama poput stručnosti, profesionalizma, integriteta, objektivnosti i poštenja. Ovisno o vrsti poduzeća i posla kojim se bavi, obuhvaća i posebne teme poput zaštite okoliša, kvalitete proizvoda, sukoba interesa, korupcije, zlostavljanja, točnosti poslovnih podataka, zaštite tajnosti podataka, zlouporabe alkohola i ostalih stimulansa itd. Etičkim kodeksom se ne nameću zabrane ni ponašanja koja trebaju zaposlenici u svakoj situaciji strogo poštivati već je cilj utjecati na njihovo djelovanje osiguravanjem etičkog

[81] Ibidem, str. 177-185
[82] Ibidem

razumijevanja na temelju kojeg će sami moći donijeti odluke unutar okvira koji je zajednički prihvaćen i očituje vrijednosti organizacije. [83]

Svrha sastavljanja etičkog kodeksa su ciljevi, misija i vizija poduzeća, opće odredbe, međuodnos poduzeća i zaposlenika, kupaca, dobavljača, dioničara, kreditora, šire društvene zajednice, a gradi se na načelu osobne odgovornosti. Etički kodeks ne smije biti previše detaljan ni nejasan ili višeznačan već treba jasno i precizno ukazivati na temeljne dužnosti i ograničenja, odnosno sankcije i zabrane vezane uz vrstu posla. To su ujedno odlike dobrog i kvalitetnog etičkog kodeksa. [84]

Za održivo i uspješno poslovanje bitno je adekvatno upravljati poslovnom etikom i razviti etički kodeks. Kako bi se to postiglo sljedeći uvjeti najbolje su rješenje: [85]

- Osigurati potporu uprave:
  - Odrediti ciljeve
  - Imenovati odgovorne djelatnike
- Odrediti vrijednost tvrtke:
  - Individualni razgovor sa članovima uprave
  - Diskusije sa svima zainteresiranima
  - Ankete
- Razviti etički kodeks:
  - Deklarirati vrijednosti
  - Razraditi kodeks ponašanja
- Uspostaviti resurse za upravljanje etičnim ponašanjem:
  - Edukacija i trening
  - Prezentacija
  - Komunikacijske linije
- Integrirati etiku u organizacijsku kulturu šireći razumijevanje etičnog ponašanja:
  - Istraživanje navodnih povreda etike

---

[83] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016., str. 207-212
[84] Ibidem
[85] Ibidem

- Korektivne i preventivne akcije
- Disciplinske mjere
- Mjerenje efektivnosti
- Nadzor
- Izvještavanje
- Praćenje i publiciranje pozitivnih primjera
- Kontinuirano unaprjeđivanje

4.3. Ekoetika

Ekoetika ili kako se još naziva etika okoliša i ekološka etika, dio je opće etike koja se bavi promatranjima i odnosima među ljudima i prirodnog okoliša u kojem obitavaju. Zalaže se za očuvanje ekološkog sustava, za brigu i očuvanje prirodnih ljepota, biljnih i životinjskih vrsta, ne narušavanje ravnoteže sustava, stvaranje harmonije i sklada čovjeka s prirodom i sl. S druge strane, protive se i bave pitanjima u kojima čovjek djelomično, u većoj mjeri ili potpuno, namjerno ili nenamjerno uništava okoliš radi vlastitog ili razvoja zajednice. Može se reći da je to težnja k moralno ispravnom djelovanju na okoliš. Ekološka neodgovornost i ekološki nesavjesno poslovanje je ujedno i društvena neodgovornost, odnosno društveno neodgovorno poslovanje. [86]

Osnovni cilj ekoetike je potaknuti čovječanstvu ekološku svijest koja se može definirati kao poimanje pojedinca ili kolektiva o održivom razvoju, zaštiti prirode i okoliša, njegovoj ravnoteži, ograničenim resursima. Biti ekološki osviješten znači biti informiran o prirodi i okolišu, uvidjeti potencijalne probleme koji se mogu pojaviti te ih pokušati spriječiti ili ukoliko nije moguće, kreativno ih riješiti. Razvijanje ekološke svijesti je vrlo bitno za opstanak budućih generacija, stoga se ista treba razvijati od ranog djetinjstva. [87]

[86] Ibidem, str. 284-286
[87] Ibidem

5. ISTRAŽIVANJE

Poslovna etika i održivi razvoj jedni su od najvažnijih faktora za uspješnost poduzeća. Ugradnja istih u organizacijsku kulturu dugoročno doprinosi boljoj pozicioniranosti i konkurentnosti na tržištu. Osim toga, spremnija su i lakše odgovaraju na tržišne izazove i prilagođavaju se novim situacijama na tržištu. U tu svrhu provode se razna istraživanja koja ispituju stanje ekološke osviještenosti pojedinaca, informiranost okoline o održivom razvoju i poslovnoj etici, njihovim važnostima i sl.

5. 1. Predmet i cilj istraživanja

Predmet rada, odnosno ono što se istražuje su pojmovi poslovne etike i održivog razvoja, točnije njihova primjena unutar različitih znanstvenih područja te informiranost pojedinaca o istima. Ono što se želi postići istraživanjem, odnosno ciljevi rada su:

- Teorijski obraditi pojmove vezane uz poslovnu etiku, održivi razvoj i njihov međusobni odnos
- Analizirati postojeće stanje o brizi za održivi razvoj i etičnosti u poslovanju među ispitanicima
- Na temelju dobivenih podataka dati uvid u pravo stanje o informiranosti pojedinaca o pojmovima održivog razvoja i poslovne etike

5. 2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za potrebe ovog rada korištena je literatura stranih i domaćih autora. Osim internetskih izvora kojih je ujedno najviše, korištene su dostupne knjige i časopisi vezani uz tematiku poslovne etike i održivog razvoja.

Istraživanjem su dobiveni primarni podaci, a provedeno je putem anketnog upitnika na uzorku od 116 ispitanika koji su anketirani putem društvene mreže Facebook i

slanjem putem e-maila u razdoblju od 8. ožujka 2019. do 12. ožujka 2019. godine. Anketa se sastoji od 18 pitanja, a dobiveni rezultati su interpretirani u nastavku, tekstualno i u obliku dijagrama. Rezultati su prikupljeni i analizirani pomoću Google Obrazaca koji su sastavni dio Google Diska. Alat je vrlo jednostavan za korištenje te omogućava brzi pregled i statističku analizu odgovora. [88]

5. 3. Istraživačke hipoteze

U nastavku se postavljaju dvije istraživačke hipoteze čije se prihvaćanje, odnosno odbijanje utvrđuje nakon dobivenih rezultata, zatim i analiziranih podataka iz anketnog upitnika.

H_1: Zaposlenici su se upoznali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja tijekom radnog iskustva

H_2: U hrvatskim poduzećima ne pridaje se dovoljna pozornost održivosti, održivom razvoju i etici u poslovanju

5. 4. Opis istraživanja

Kao što je već spomenuto, istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika koji je u potpunosti anoniman, a sastoji se od 18 pitanja podijeljenih u dvije cjeline. Pitanja su zatvorenog tipa, višestrukog odabira i s mogućnošću označavanja potvrdnih okvira. U nekim pitanjima dodane su opcije „ostalo“ koje omogućavaju ispitanicima da upišu vlastiti odgovor ili mišljenje, ukoliko isti nisu obuhvaćeni predloženim. U prvom dijelu pitanjima se dobivaju opći podaci koji se odnose na spol, dob, razinu obrazovanja i zanimanje, odnosno područje rada ispitanika.

U drugom dijelu anketnog upitnika postavljena su pitanja koja se odnose na izražavanje vlastitog mišljenja i opažanja. Ista su nabrojena redom:

- Jeste li se u dosadašnjem radu ili obrazovanju susretali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja?

[88] http://e-laboratorij.carnet.hr/google-forms/, datum pristupa: 10.03.2019.

- Gdje ste se susretali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja?
- Smatrate li da Vaša tvrtka posluje etično?
- Biste li radije radili za etičku i respektabilnu tvrtku ili primali veću plaću u manje etičnoj i respektabilnoj?
- Smatrate li da je etičnost važna za ugled tvrtke i uspješnije poslovanje?
- Jeste li spremni žrtvovati poslovne odluke u korist etičnog ponašanja?
- Jeste li se tijekom radnog odnosa susretali sa etičkim poteškoćama? Ako jeste, kojim?
- Smatrate li da bi ekološki problemi imali utjecaj na poslovanje?
- Smatrate li da Vaša tvrtka posluje održivo?
- Smatrate li da je implementacija održivosti bitna za ugled tvrtke i uspješnije poslovanje?
- Smatrate li da su zaštita prirode i borba protiv zagađenja okoliša aktualan i veoma bitan problem?
- Smatrate li da ste ekološki odgovorna osoba?
- Odaberite 3 glavna problema za koje ste zabrinuti:
  (ponuđeno je 9 različitih opcija koje će biti navedene u nastavku analize)
- Odaberite 3 stavke za koje mislite da su najbitnije u poslovanju:
  (ponuđeno je 7 različitih opcija koje će biti navedene u nastavku analize)

5. 5. Analiza dobivenih rezultata anketnog upitnika

U nastavku su analizirani dobiveni rezultati iz anketnog upitnika. Podijeljeni su na dva dijela. U prvom dijelu koji se odnosi na prva četiri pitanja od ukupno 18 postojećih, analizirani su opći podaci, odnosno prikazana je struktura anketiranih osoba. Dobiveni su podaci o spolu, dobi, području rada i razini obrazovanja ispitanika.

U drugom dijelu analizirano je preostalih 14 pitanja koja se odnose na vlastita opažanja i mišljena ispitanika o temama vezanim uz pojmove poslovne etike i održivog razvoja.

5.5.1. Analiza strukture anketiranih osoba – opći podaci

Na slici 11 prikazan je dijagram podjele prema spolu koji prikazuje odnos između muških i ženskih ispitanika. Može se vidjeti da je od ukupno 116 sakupljenih odgovora više ženskih nego li muških ispitanika. Točnije 68 je ženskih ili u postotku 58,6 % ispitanika te su označeni crvenom bojom na grafikonu u tzv. obliku torte. Preostalih 41,4 % ili 48 danih odgovora čine muški ispitanici, a prikazani su plavom bojom na dijagramu.

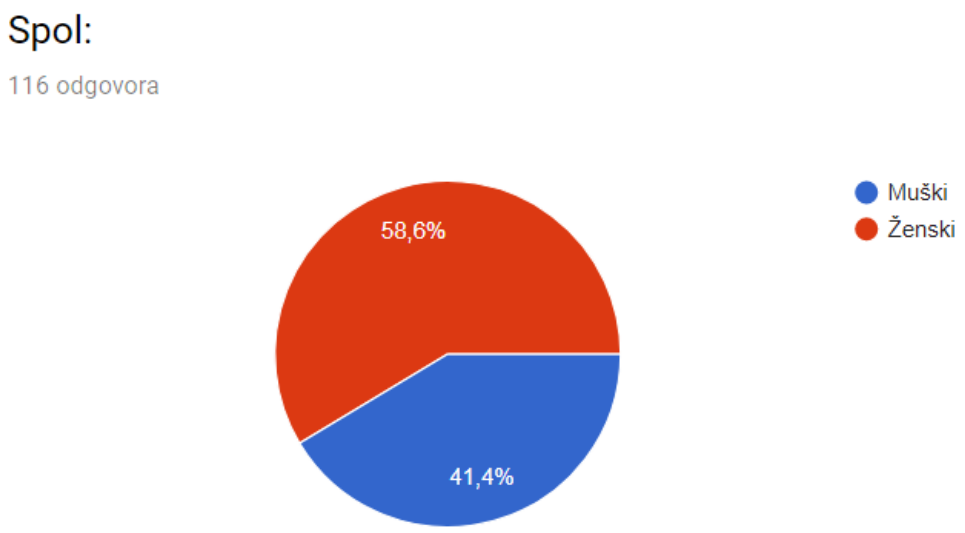

Slika 11. Dijagram podjele prema spolu

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 12 prikazan je dijagram podjele prema dobnoj granici. Pitanje je ponuđeno na način da se mogao dati jedan odgovor, odnosno moglo se izabrati između tri ponuđene dobne skupine, ovisno o broju godina ispitanika. Prvu skupinu prikazanu plavom bojom na dijagramu čine oni s manje od 25 godina i ima ih ukupno 36 ili u postotku 31 %. Sljedeću skupinu koje je ujedno i najviše, a prikazana je crvenom bojom, čini 58 ispitanika u rasponu od 25 do 44 godine što je brojka od točno 50 % od ukupnog broja ispitanika. Posljednju skupinu prikazanu žutom bojom na dijagramu čine ispitanici od 45 godina pa nadalje. Njih je ukupno 22 ili izraženo u postocima kao 19 %.

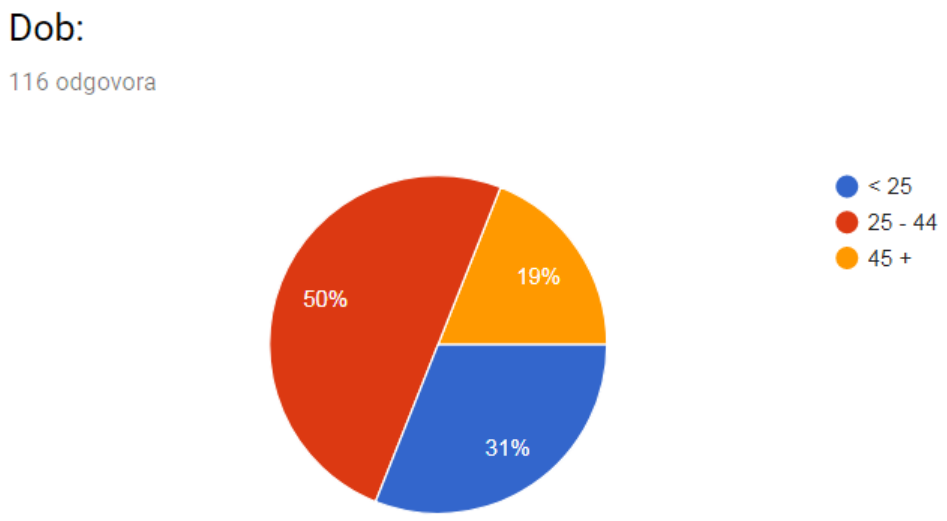

Slika 12. Dijagram podjele prema dobnoj skupini

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 13 prikazan je dijagram podjele prema razini obrazovanja. Pitanje je koncipirano na način da se mogao dati jedan od ukupno četiri ponuđena odgovora. Može se vidjeti da najveći broj ispitanika prikazan žutom bojom ima višu stručnu spremu; njih čak 59 ili 50,9 %. Slijede oni sa visokom stručnom spremom, zatim i srednjom sa gotovo jednakim brojem od 29, odnosno 28 ispitanika ili ako se govori u postocima to je 25 % za visoku, odnosno 24,1 % za srednju stručnu spremu. Niti jedan ispitanik nema završeno samo osnovno obrazovanje.

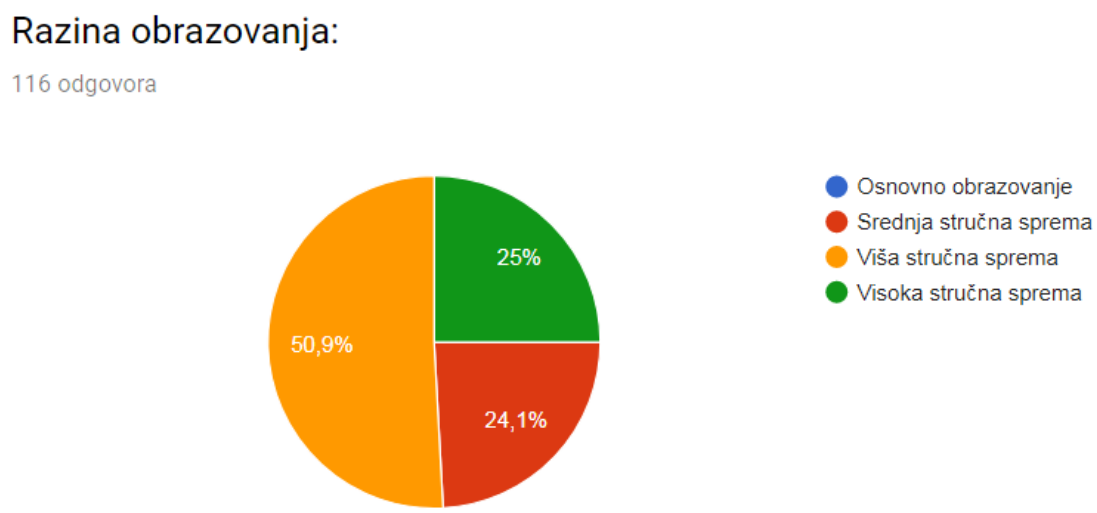

Slika 13. Dijagram podjele prema razini obrazovanja

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 14 prikazan je dijagram podjele rada prema području u kojem ispitanici trenutno rade ili su nedavno radili. Radi se o područjima prirodnih, tehničkih, biotehničkih, društvenih, humanističkih znanosti, biomedicini i zdravstvu te o umjetničkom i interdisciplinarnom području. Osim toga postoji i polje za one koji nisu nikad radili, a u ovom slučaju radi se o 11 osoba koji čine 9,5 % ukupnog broja ispitanika. Daleko veći broj od 55 ispitanika, odnosno njih 47,4 % radi ili je nedavno radilo u području tehničkih znanosti. Ističu se i oni iz područja društvenih znanosti s postotkom od 26,7 %. Ostalih 19 ispitanika radi ili je nedavno radilo u područjima prirodnih, biotehničkih, humanističkih znanosti, biomedicini i zdravstvu te umjetničkom i interdisciplinarnom području.

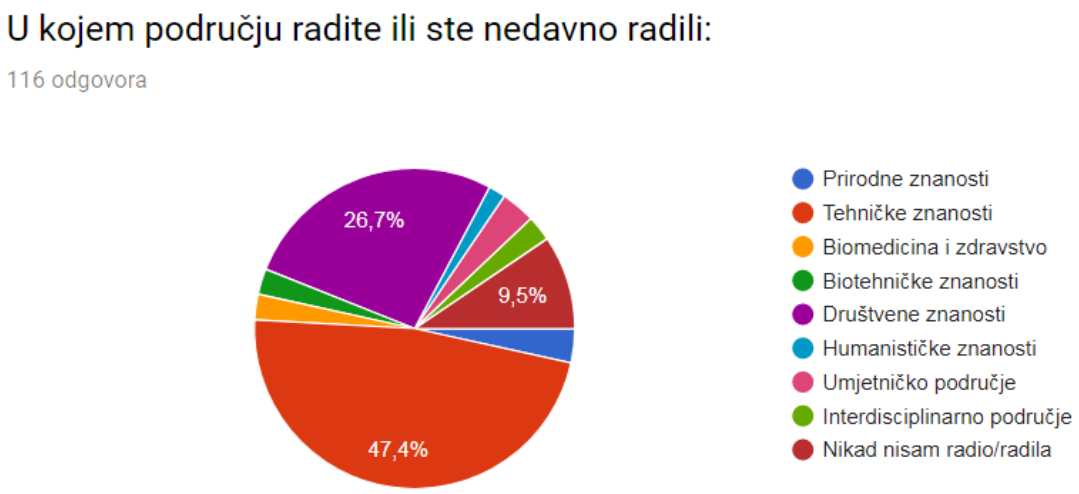

Slika 14. Dijagram podjele prema području rada

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

5.5.2. Analiza ostalih rezultata – vlastita opažanja

Na slici 15 prikazan je dijagram koji odgovara na pitanje jesu li se ispitanici u dosadašnjem radu ili obrazovanju susretali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja. Jasno je vidljivo da je velik broj ispitanika čuo za oba pojma, točnije 77,6 % ili 90 njih. 10 ih se susretalo samo s pojmom poslovne etike, jednako koliko i samo s pojmom održivog razvoja. 8,6 % ispitanika se pak nikad nije susretalo s tim pojmovima u dosadašnjem radu i obrazovanju.

Slika 15. Dijagram podjele prema upoznatosti s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Sljedeće pitanje nadovezuje se na prethodno, a daje odgovor na to gdje su se sve ispitanici susretali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja. Sukladno tome, omogućeno je označavanje više odgovora u obliku potvrdnih okvira. Iz dijagrama je vidljivo da se najveći broj ispitanika susretao s tim pojmovima tijekom obrazovanja i na radnom mjestu. 9 ispitanika nije se nikad susretalo s navedenim pojmovima.

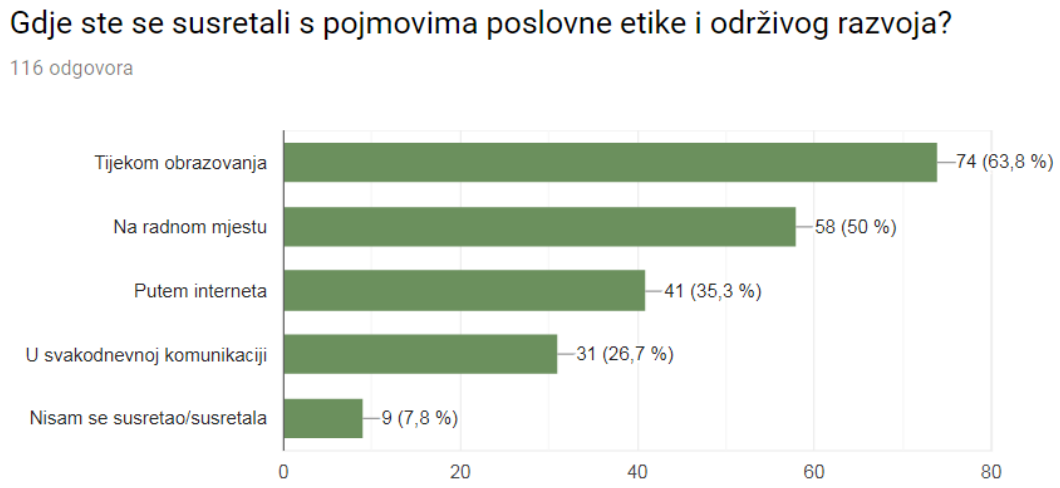

Slika 16. Dijagram podjele prema susretanju s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 17 dobiva se odgovor na to da li ispitanici misle posluje li njihova tvrtka, odnosno njihov poslodavac etično. Od ukupnog broja ispitanika, 18 ih trenutno ne radi, a većina od 54,3 % ili njih 63 smatra da se u njihovoj okolini posluje etično. Čak 24 ispitanika ili 20,7 % njih ne može procijeniti ni dati potvrdan ni negativan odgovor na postavljeno pitanje, što bi moglo značiti da u potpunosti ne razumiju značenje etičnosti ili nisu u dovoljnoj mjeri upoznati s poslovanjem tvrtke u kojoj rade. Najmanji postotak u dijagramu odnosi se na one koji smatraju da njihova tvrtka ne posluje u potpunosti etično.

Slika 17. Dijagram podjele prema etičnom poslovanju

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 18 prikazan je dijagram u kojem su ispitanici birali između ponuđenih odgovora da li bi radije radili za etičku i respektabilnu tvrtku ili bi radije primali veću plaću u manje etičnoj i respektabilnoj tvrtci. Iako ih je većina od 59,5 % odabrala rad za manju plaću u etičnoj i respektabilnoj tvrtci, zanimljiv je rezultat da ih se velik broj, čak 40,5 % ili 47 njih, odlučilo za primanje veće plaće usprkos etičnosti i respektabilnosti. Tu se postavlja pitanje brinu li ispitanici dovoljno o etičnosti u poslovanju, razmišljaju li dugoročno, razumiju li pojam etičnosti u potpunosti, shvaćaju li važnost etike za transparentnost poslovanja, uspjeh poduzeća i tome slična pitanja.

Slika 18. Dijagram podjele prema izboru između etične i respektabilne tvrtke ili primanja veće plaće

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Nadovezujući se na prethodno pitanje s laganom zabrinutošću postavlja se pitanje smatraju li ispitanici da je etičnost važna za ugled tvrtke i uspješnije poslovanje. Na slici 19 se iz dijagrama može vidjeti da ih je većina od 77,6 % dala potvrdan odgovor. Za razliku od toga, njih 26 ili 22,4 % smatra da etičnost nije nužno važna za ugled tvrtke i uspješnije poslovanje.

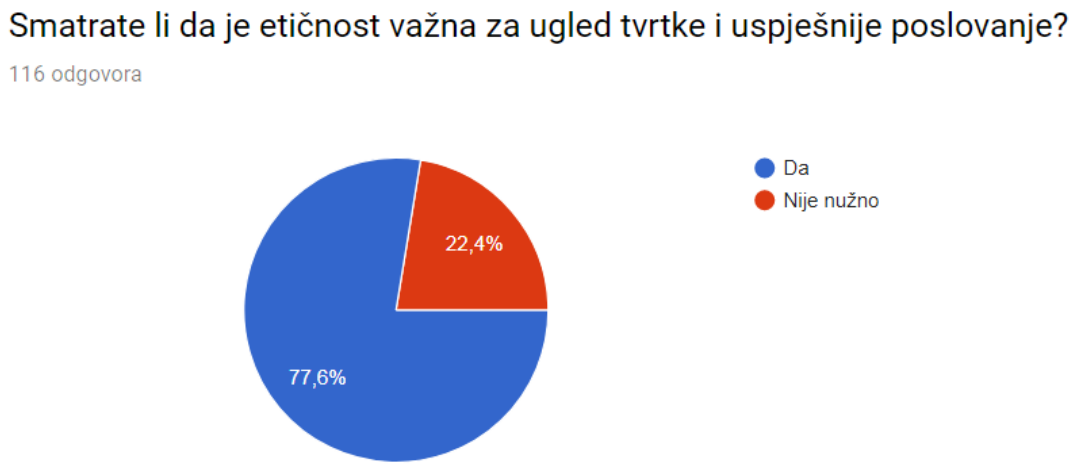

Slika 19. Dijagram podjele prema važnosti etike u tvrtci

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Slika 20 prikazuje dijagram u kojem ispitanici odgovaraju je li im važniji posao ili moral i etičnost. Može se vidjeti da je najvećem broju ispitanika od 38,8 % ili 54 njih, važniji moral i etičnost i da su zbog toga spremni žrtvovati poslovne odluke. Isto tako, velikom broju ispitanika od 37,1 % ili 43 njih nije sigurno u svoju odluku, odnosno ne znaju što bi učinili da se nađu u takvoj situaciji. Čak 28 ispitanika ili 24,1 % njih je odgovorilo da im je posao važniji i da ne bi žrtvovali posao u korist etičnog ponašanja.

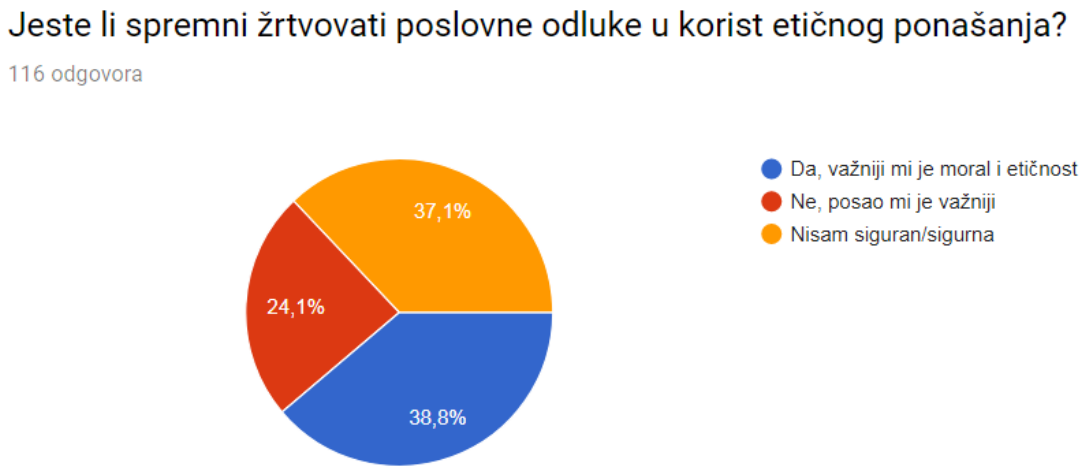

Slika 20. Dijagram podjele prema izboru u donošenju odluka i etičnog ponašanja

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 21 prikazan je dijagram nazvan dijagramom susretanja s etičkim poteškoćama, a prikazuje 7 potencijalnih etičkih teškoća s kojima bi se mogli susretati pojedinci tijekom radnog odnosa, odnosno tijekom stjecanja vlastitog radnog iskustva. Ponuđeni je izbor između sljedećih poteškoća među kojima je moguće odabrati više odgovora: kršenje zakona, kršenje ugovora o radu, kršenje pravila struke misleći pri tome na neetičan odnos prema poslovanju, kršenje etičkog kodeksa i načela društvene odgovornosti prema zaposlenicima, dodjeljivanje poslova koji nisu u opisu radnog mjesta, prekovremeni rad te prekrivanje pogrešaka od ili za nadređene. Osim toga, moguće je odabrati polje ukoliko se ispitanici nisu susretali s nikakvim etičkim poteškoćama te je dodano polje za upisivanje etičkih poteškoća koje se također mogu pojaviti, a nisu uzete u obzir.

Može se vidjeti da se najveći broj ispitanika, odnosno čak 51 osoba ili 44 % od ukupno sakupljenih odgovora nije susretalo s istima, no s druge strane relativno velik broj se susretao s gotovo svim poteškoćama. Kao najveći problem koji se javljao kod čak 47 osoba je prekovremeni rad. Zatim dodjeljivanje poslova koji nisu u opisu radnog mjesta pogodilo je 34,5 % ispitanika te kršenje etičkog kodeksa i načela društvene odgovornosti prema zaposlenicima s kojima se susretalo 24,1 % ispitanika. Navedeno predstavlja ozbiljnu zabrinutost o stanju i odnosu prema etičnosti u poduzećima.

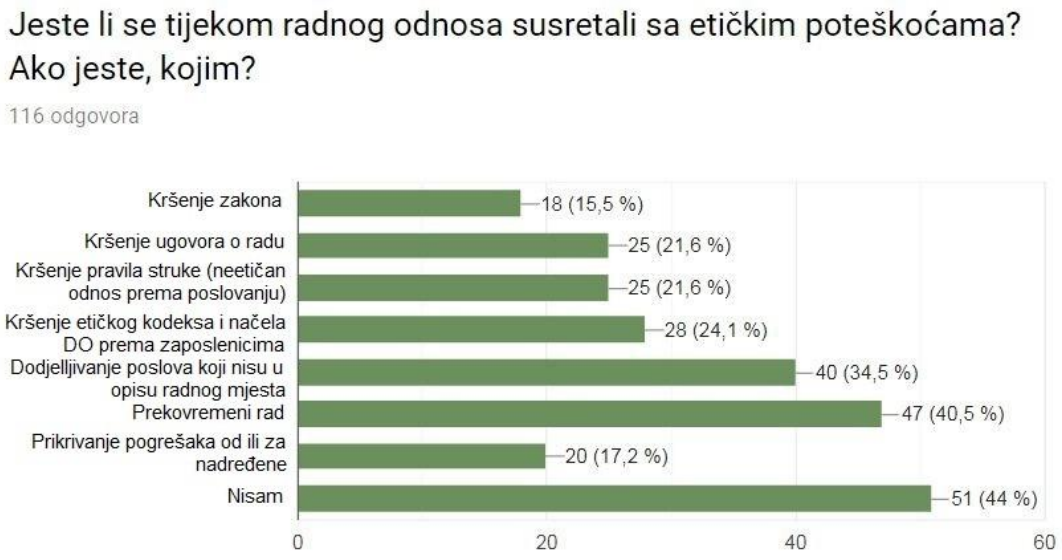

Slika 21. Dijagram susretanja s etičkim poteškoćama

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 22 prikazan je dijagram podjele prema utjecaju ekoloških problema na poslovanje. Drugim riječima dijagram prikazuje mišljenje ispitanika o utjecaju ekoloških problema na poslovanje. Može se vidjeti da je većina ispitanika odgovorila da smatra kako bi ekološki problemi imali utjecaj na poslovanje u svakom slučaju. Točnije njih 90 ili u postocima 77,6 % ih je odgovorilo potvrdno, dok su preostali ispitanici, odnosno 22,4 % ili 26 njih odgovorilo negativno. Smatraju da ekološki problemi ne bi značajno utjecali na poslovanje u bilo kojem slučaju.

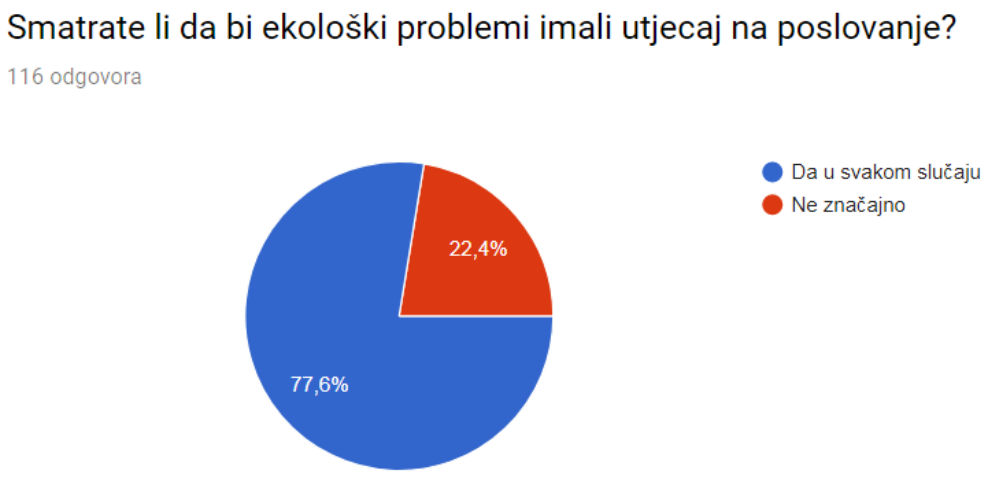

Slika 22. Dijagram podjele prema utjecaju ekoloških problema na poslovanje

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 23 dobiva se odgovor na to da li ispitanici misle posluje li se u njihovoj tvrtci održivo. Od ukupnog broja ispitanika, 18 ih trenutno ne radi, a većina od 46,6 % ili njih 54 smatra da se u njihovoj okolini posluje održivo. Čak 33 ispitanika ili 28,4 % njih ne može procijeniti odgovor na postavljeno pitanje, što bi moglo značiti da u potpunosti ne razumiju značenje održivosti ili nisu u dovoljnoj mjeri upoznati s poslovanjem tvrtke u kojoj rade, kao što je bio slučaj s etičnošću. Najmanji postotak u dijagramu odnosi se na one koji smatraju da se u njihovoj tvrtci ne posluje održivo.

Slika 23. Dijagram podjele prema održivom poslovanju

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 24 odgovara se na pitanje smatraju li ispitanici da je implementacija održivosti u poduzeće važna za ugled istog i uspješnije poslovanje. Iz dijagrama se može vidjeti da ih je većina od 76,7 % ili 89 njih dala potvrdan odgovor, odnosno smatraju da je implementacija održivosti u tvrtku bitna. Navedeno je prikazano plavom bojom. Za razliku od toga, crvenom bojom je označeno njih 27 ili postotak od 23,3 % koji smatraju da implementacija nije nužno važna za ugled tvrtke i uspješnije poslovanje.

Slika 24. Dijagram podjele prema implementaciji održivosti u tvrtci

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Pitanja koja slijede odnose se na ekološku svijest pojedinaca. Odnosno ispituje se jesu li ispitanici ekološki odgovorni i kako se odnose prema ključnim i aktualnim problemima sadašnjice.

Slika 25 prikazuje dijagram podjele ispitanika o važnosti zaštite prirode i borbe protiv zagađenja okoliša. Odnosno, 80,2 % ispitanika ili 93 njih smatra da su zaštita prirode i borba protiv zagađenja okoliša aktualan i veoma bitan problem današnjice. Taj potvrdan udio u dijagramu prikazan je plavom bojom. Za razliku od toga 19,8 % njih ili 23 pojedinca smatraju da ima i važnijih problema od toga, a njihovi odgovori razlikuju se crvenom bojom.

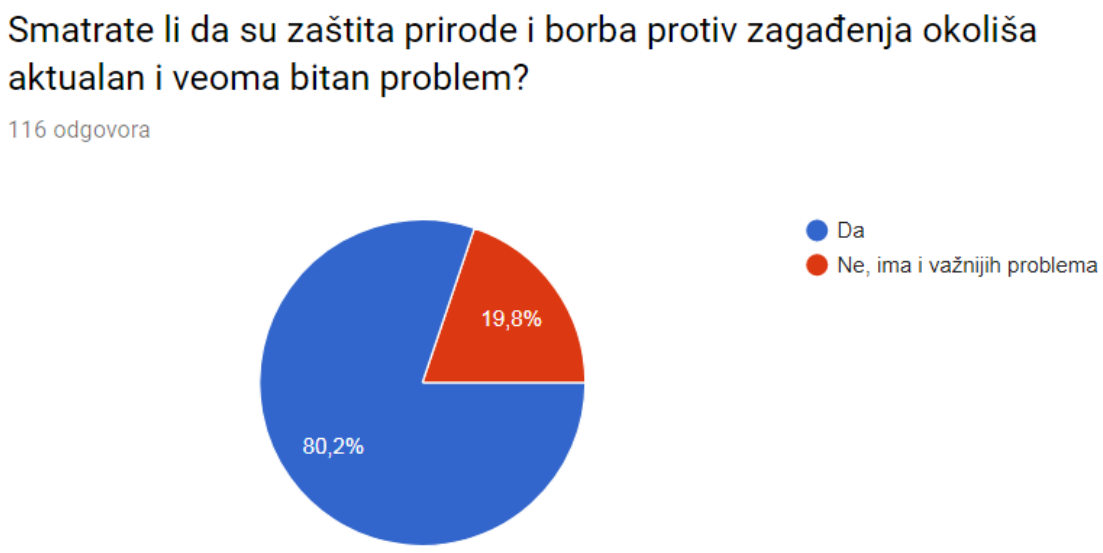

Slika 25. Dijagram podjele prema zaštiti prirode i problemu zagađenja okoliša

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Sa slike 26 može se vidjeti da 85 ljudi, odnosno 73,3 % ispitanika smatra za sebe da su ekološki odgovorne osobe. Njih 27 ili 23,3 % nije u to sigurno. Samo 4 osobe vjeruju da nisu ekološki odgovorne.

Slika 26. Dijagram podjele prema ekološkoj odgovornosti

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Na slici 27 prikazan je dijagram podjele prema mišljenju ispitanika o najvažnijim problemima za koje su zabrinuti. Ponuđeno je 9 glavnih problema današnjice među kojima ispitanici moraju po vlastitom mišljenju izabrati 3 za koja smatraju da su najizraženija. Nabrojeni su sljedeći problemi: zagađenje okoliša, prirodne katastrofe, od čovjeka izazvane katastrofe, problem povećanja otpada ili rastući otpad, klimatske promjene, utjecaj kemikalija iz proizvoda na Vaše zdravlje, nezdrave navike potrošača, urbani problemi te gubitak bioraznolikosti.

Može se vidjeti da je najveći broj ispitanika, čak 80 njih ili 70,7 % kao glavni problem navelo zagađenje okoliša. Sljedeći veliki problem uvidjelo je 62,1 % ili 72 ispitanika, a to su od čovjeka izazvane katastrofe. Nadalje 49 njih vidi velik problem u utjecaju kemikalija iz raznih proizvoda na zdravlje ljudi. Gotovo jednak broj, odnosno njih 48 vidi problem klimatskih promjena.

Za razliku od toga najmanje njih vidi problem u urbanim problemima, nezdravim navikama potrošača i gubitku bioraznolikosti.

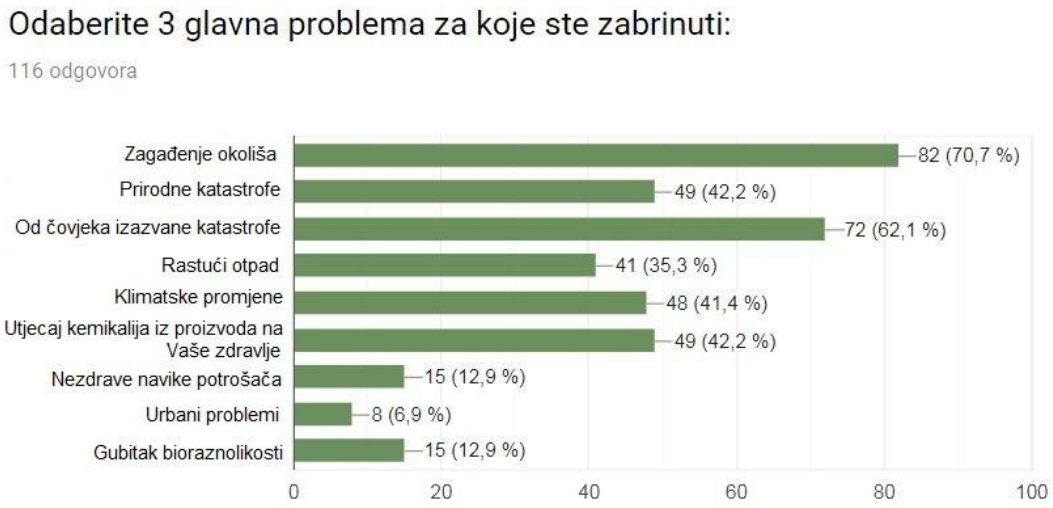

Slika 27. Dijagram podjele prema mišljenju o najvažnijim problemima

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

Posljednje pitanje odnosi se na mišljenje ispitanika o poslovanju, odnosno nudi se izbor između 7 nabrojenih stavki između kojih ispitanici moraju odabrati 3 koje su po njihovom mišljenju najbitnije za poslovanje tvrtke. Na slici 28 vidi se da je

ponuđeno sljedećih 7: biti ekološki odgovornima, zaštititi zdravlje i sigurnost svojih radnika, proizvoditi kvalitetne proizvode i usluge, ulaganje u istraživanja i tehnologiju, edukaciju radnika, potpomagati lokalnoj zajednici, surađivati s dobrotvornim organizacijama, te etično i transparentno poslovanje.

Može se vidjeti da je najveći broj ispitanika, čak 89 njih ili 76,7 % navelo da je najbitnije u poslovanju zaštititi zdravlje i sigurnost svojih radnika. Sljedeću važnost pridaju proizvodnji kvalitetnih proizvoda i usluga, a zatim ulaganju u istraživanja i tehnologiju, edukaciju radnika.

Za razliku od toga, najmanje bitnim od ponuđenog smatraju suradnju s dobrotvornim organizacijama, potpomaganje lokalnoj zajednici te etično i transparentno poslovanje.

Slika 28. Dijagram podjele prema mišljenju o poslovanju

Izvor: izrađeno prema rezultatima anketnog upitnika (*Prilog 1*)

6. ZAKLJUČAK

Poslovna etika može biti ograničavajući faktor u poslovanju pri donošenju određenih odluka, no isto tako to je jedini ispravan način koji između ostalog osigurava sigurnost, kvalitetu, točnost, zadovoljenje različitih potreba, interesa, želja i očekivanja od potrošača. Može se reći da je pri donošenju odluka opravdano samo ono što je ispravno i ono što je moralno.

Ugradnja poslovne etike u organizacijsku kulturu dugoročno doprinosi boljitku i uspjehu same tvrtke. Naglasak je na transparentnosti i etici poslovanja. Poželjno je započeti s poboljšanjima u internoj komunikaciji koja će biti temelj daljnjim aktivnostima i nit vodilja u različitim situacijama. Nakon toga, može se krenuti na ostala poboljšanja. Osim toga, u poslovnom svijetu vidljiv je napredak u promicanju društveno odgovornog poslovanja koji je prvenstveno vođen zahtjevima tržišta, a sve češće inicijativama vlada država s ciljem zaštite okoliša i općeg dobra.

Održivost je cilj održivog razvoja. Provođenje održivog razvoja lokalno i globalno jest ili bi barem trebala biti moralna i etička dužnost svakog pojedinca. Također je bitno napomenuti da kako bi se djelovalo u pravcu održivosti i održivog razvoja potrebno je krenuti od sebe, odnosno može se reći da treba započeti promjenama vlastitih vrijednosti i nastaviti prenošenjem tih promjena na gotovo sva područja života.

Održivi razvoj kao takav zahtijeva jedan novi način razmišljanja koji se mora temeljiti na dogovorenim vrijednostima i odlikama demokratskih društva. Jedino informirani i educirani građani mogu odgovorno odlučivati o pitanjima održivog razvoja unutar svoje zajednice kojoj pripadaju. Isto tako vrlo je bitno da se razvije ekološka svijest kod svakog pojedinca. Treba početi sa manjim stvarima kako bi se mogli riješiti kompleksni globalni ekološki problemi koji nisu rješivi ukoliko nije u dovoljnoj mjeri razvijena ekološka svijest u društvu.

Prema rezultatima ankete gotovo svi ispitanici su se susretali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja, ponajviše tijekom obrazovanja i na radnom mjestu. Pošto je daljnjim istraživanjem bilo u cilju analizirati postojeće stanje o brizi za održivi razvoj

i etičnosti u poslovanju među ispitanicima te na temelju dobivenih podataka dati uvid u pravo stanje o informiranosti pojedinaca o pojmovima održivog razvoja i poslovne etike, može se zaključiti da usprkos tome postoji prostora za razumijevanje i primjenu istih u poslovanju. Odnosno može se reći da se unatoč velikom broju onih koji su upoznati s pojmovima, daljnjim anketiranjem dobiva dojam da ih manji broj uistinu razumije. Javlja se postotak od oko 20 % onih koji u potpunosti ne razumiju značenje pojmova etičnosti i održivosti ili nisu u dovoljnoj mjeri upoznati s poslovanjem tvrtke u kojoj rade što izaziva određenu dozu zabrinutosti o stanju održivosti i etičnosti u poduzećima. Dodatnu zabrinutost stvara odgovor na pitanje u kojem bi velik broj ispitanika odabrao primanje veće plaće nego li rad za etičku i respektabilnu tvrtku. Tu je i zabrinjavajući podatak koji prikazuje da ih se velik broj susretao s etičkim poteškoćama tijekom radnog odnosa.

Prema svemu navedenome, izuzmemo li nezaposlene ispitanike, potvrđuje se hipoteza da su se zaposlenici s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja najviše susretali tijekom radnog iskustva. Nadovezujući se na to, pošto su svi ispitanici zaposlenici u hrvatskim poduzećima, može se zaključiti da se u globalu ne pridaje dovoljna pozornost održivosti, održivom razvoju i etici u poslovanju u hrvatskim poduzećima čime se i potvrđuje druga hipoteza. Kako bi se to ispravilo, potrebno je poraditi na edukaciji i informiranju zaposlenika u tvrtkama o važnostima istih te na suzbijanju postojećih poteškoća. Ispitanici vide probleme današnjice i svjesni su njihove važnosti no problem je u primjeni. Potrebno je poraditi na tome za dobrobit nas samih i generacija koje dolaze.

Ekološka neodgovornost i ekološki nesavjesno poslovanje je ujedno i društvena neodgovornost, odnosno društveno neodgovorno poslovanje. Poduzeća koja posluju održivo i društveno odgovorno su uspješnija, konkurentnija, inovativnija, prilagodljivija novim tržišnim situacijama i lakše odgovaraju na tržišne izazove. Da su se principi etičnosti, održivosti i društvene odgovornosti prema okolišu i ljudskim potencijalima u poslovanju primijenili ranije, možda bi svijet izgledao drugačije i bolje.

U Varaždinu, _____

_____

Sveučilište
Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, NIKOLINA NOVOSEL *(ime i prezime)* pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica ~~završnog~~/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom POSLOVNA ETIKA I ODRŽIVI RAZVOJ *(upisati naslov)* te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Novosel N.
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnost i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, NIKOLINA NOVOSEL *(ime i prezime)* neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom ~~završnog~~/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom POSLOVNA ETIKA I ODRŽIVI RAZVOJ *(upisati naslov)* čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Novosel N.
(vlastoručni potpis)

LITERATURA

Knjige i časopisi:

[1] Aleksić A.: *Poslovna etika-element uspješnog poslovanja*, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 419-429

[2] Bebek B., Kolumbić A.: *Poslovna etika*, Sinergija, Zagreb, 2005.

[3] Črnjar M., Črnjar K.: *Menadžment održivoga razvoja*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji Sveučilišta u Rijeci, Glosa, Rijeka, 2009.

[4] Ćorić M., Jelavić I.: *Etika u poslovanju, Etičko vodstvo u poslovnom kontekstu sa slučajevima iz prakse.* Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti 64, 2009.

[5] Herceg N.: *okoliš i održivi razvoj*, Synopsis, Zagreb, 2013.

[6] Jalšenjak B., Krkač K.: *Poslovna etika, korporacijska društvena odgovornost i održivost,* MATE/ZŠEM, Zagreb, 2016.

[7] Krkač K.: *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost*, MATE/ZŠEM, Zagreb, 2007.

[8] Tafra-Vlahović M.: *Održivo poslovanje*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje „Baltazar Adam Krčelić“, Zaprešić, 2011.

[9] Žitinski M.: *Poslovna etika*, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, 2006.

Internetski izvori:

[10] Berčić B.: *Filozofija-sažeto e-izdanje*, IBIS, Zagreb, 2012. – dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/546996.Bercic_Filozofija_e-izdanje.pdf, datum pristupa: 07.11.2018.

[11] DOP- Dobra Hrvatska: http://odgovorno.hr/o-dop-u-strucno/nefinancijsko-izvjescivanje-umjesto-dosadasnjih-smjernica-g4-vrijedit-ce-gri-standardi-1-1-2017-vazno-za-sve-velike-tvrtke/, datum pristupa: 22.02.2019.

[12] DOP- Dobra Hrvatska: http://odgovorno.hr/o-dop-u-strucno/novi-ambiciozni-globalni-ciljei-za-odrzivi-razvoj-un-2015/, datum pristupa: 25.02.2019.

[13] E-laboratorij- Google forms: http://e-laboratorij.carnet.hr/google-forms/, datum pristupa: 10.03.2019.

[14] GRI – Global Reporting Initiatives: https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx, datum pristupa: 12.02.2019.

[15] Hrvatska enciklopedija: http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=18496, datum pristupa: 04.11.2018.

[16] Hrvatska enciklopedija: http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41862, datum pristupa: 04.11.2018.

[17] Hrvatski leksikon: https://www.hrleksikon.info/definicija/etos.html, datum pristupa: 04.11.2018.

[18] Hrvatski leksikon: https://www.hrleksikon.info/definicija/moral.html, datum pristupa: 04.11.2018.

[19] Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj: https://www.hrpsor.hr/global-reporting-initiative-gri-1-104.html, datum pristupa 23.02.2019.

[20] Institut za društveno odgovorno poslovanje: http://www.idop.hr/hr/dop-trendovi/sdg-ciljevi-odrzivog-razvoja/opcenito-o-globalnim-ciljevima-odrzivog-razvoja/17-globalnih-ciljeva-za-odrzivi-razvoj-koji-ce-do-2030-promijeniti-sliku-svijeta/, datum pristupa: 25.02.2019.

[21] Institut za društveno odgovorno poslovanje: http://www.idop.hr/hr/izvjestavanje/izvjestavanje/gri-izvjestavanje/gri-standardi-novi-standard-nefinancijskog-izvjestavanja/, datum pristupa: 20.02.2019.

[22] Leksikografski zavod Miroslav Krleža: http://hol.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10336, datum pristupa: 04.11.2018.

[23] Ministarstvo vanjskih i europskih poslova: http://www.mvep.hr/hr/vanjska-politika/multilateralni-odnosi0/globalne-teme/odrzivi-razvoj/, datum pristupa: 25.02.2019.

[24] Ministarstvo zaštite okoliša i energetike: https://www.mzoip.hr/hr/klima/odrzivi-razvoj.html, datum pristupa: 14.09.2018.

[25] Poslovni dnevnik: http://www.poslovni.hr/after5/u-hrvatskoj-poslovna-etika-je-prihvatljiv-luksuz-76453, datum pristupa: 14.09.2018.

[26] Tomljenović Lj., Stilin A., Hirnig S.: *Business and engineering ethics – similarities, differences and challenges*, dostupno na: https://hrcak.srce.hr/161586, datum pristupa: 14.01.2019.

[27] Rogošić J.: *Opstojnim razvojem do snažnije i bolje Hrvatske*, Mega Media, 2015., dostupno na: http://www.mega-media.hr/j-rogosic-opstojnim-razvojem-do-snaznije-i-bolje-hrvatske/, datum pristupa: 28.02.2019.

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Proces donošenja etične odluke 6

Slika 2. Podjela etike 7

Slika 3. Odnosi dijelova etike 10

Slika 4. Faktori koji utječu na etično ponašanje organizacije 15

Slika 5. Središnji interesi kompanije 16

Slika 6. Temeljne komponente održivog razvoja 22

Slika 7. Stepenice uspjeha održivog razvoja 24

Slika 8. Globalni ciljevi održivog razvoja 27

Slika 9. GRI standardi 30

Slika 10. Načela izvještavanja GRI-a 32

Slika 11. Dijagram podjele prema spolu 45

Slika 12. Dijagram podjele prema dobnoj skupini 46

Slika 13. Dijagram podjele prema razini obrazovanja 46

Slika 14. Dijagram podjele prema području rada 47

Slika 15. Dijagram podjele prema upoznatosti s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja 48

Slika 16. Dijagram podjele prema susretanju s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja 48

Slika 17. Dijagram podjele prema etičnom poslovanju 49

Slika 18. Dijagram podjele prema izboru između etične i respektabilne tvrtke ili primanja veće plaće 50

Slika 19. Dijagram podjele prema važnosti etike u tvrtci 50

Slika 20. Dijagram podjele prema izboru u donošenju odluka i etičnog ponašanja 51

Slika 21. Dijagram susretanja s etičkim poteškoćama 52

Slika 22. Dijagram podjele prema utjecaju ekoloških problema na poslovanje ... 53

Slika 23. Dijagram podjele prema održivom poslovanju 53

Slika 24. Dijagram podjele prema implementaciji održivosti u tvrtci 54

Slika 25. Dijagram podjele prema zaštiti prirode i problemu zagađenja okoliša . 55

Slika 26. Dijagram podjele prema ekološkoj odgovornosti 55

Slika 27. Dijagram podjele prema mišljenju o najvažnijim problemima 56

Slika 28. Dijagram podjele prema mišljenju o poslovanju 57

Tablica 1. Područja izvještavanja GRI-a 34

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik

Prilog 1. Anketni upitnik

Poslovna etika i održivi razvoj

Anketni upitnik koristi se u svrhu istraživanja diplomskog rada Sveučilišta Sjever odjela Poslovna ekonomija; na temu: Poslovna etika i održivi razvoj. U potpunosti je anonimna i namijenjena je svima koji su voljni pomoći u istraživanju.

Unaprijed zahvaljujem na izdvojenom vremenu.

:)

*Obavezno

Spol: *

- Muški
- Ženski

Dob: *

- < 25
- 25 - 44
- 45 +

Razina obrazovanja: *

- Osnovno obrazovanje
- Srednja stručna sprema
- Viša stručna sprema
- Visoka stručna sprema

U kojem području radite ili ste nedavno radili: *

- Prirodne znanosti
- Tehničke znanosti
- Biomedicina i zdravstvo
- Biotehničke znanosti
- Društvene znanosti
- Humanističke znanosti
- Umjetničko područje
- Interdisciplinarno područje
- Nikad nisam radio/radila

Jeste li se u dosadašnjem radu ili obrazovanju susretali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja? *

- Da
- Ne
- Samo s pojmom poslovne etike
- Samo s pojmom održivog razvoja

Gdje ste se susretali s pojmovima poslovne etike i održivog razvoja? *

- [ ] Tijekom obrazovanja
- [ ] Na radnom mjestu
- [ ] Putem interneta
- [ ] U svakodnevnoj komunikaciji
- [ ] Nisam se susretao/susretala
- [ ] Ostalo: _____

Smatrate li da Vaša tvrtka posluje etično? *

- ○ Da
- ○ Ne
- ○ Ne mogu procijeniti
- ○ Ne radim

Biste li radije radili za etičku i respektabilnu tvrtku ili primali veću plaću u manje etičnoj i respektabilnoj? *

- ○ Za etičku i respektabilnu tvrtku
- ○ Primao/ primala veću plaću

Smatrate li da je etičnost važna za ugled tvrtke i uspješnije poslovanje? *

- ○ Da
- ○ Nije nužno

Jeste li spremni žrtvovati poslovne odluke u korist etičnog ponašanja? *

- ○ Da, važniji mi je moral i etičnost
- ○ Ne, posao mi je važniji
- ○ Nisam siguran/sigurna

Jeste li se tijekom radnog odnosa susretali sa etičkim poteškoćama? Ako jeste, kojim? *

- ☐ Kršenje zakona
- ☐ Kršenje ugovora o radu
- ☐ Kršenje pravila struke (neetičan odnos prema poslovanju)
- ☐ Kršenje etičkog kodeksa i načela društvene odgovornosti prema zaposlenicima
- ☐ Dodjeljivanje poslova koji nisu u opisu radnog mjesta
- ☐ Prekovremeni rad
- ☐ Prikrivanje pogrešaka od ili za nadređene
- ☐ Nisam
- ☐ Ostalo: _____

Smatrate li da bi ekološki problemi imali utjecaj na poslovanje? *

- ○ Da u svakom slučaju
- ○ Ne značajno

Smatrate li da Vaša tvrtka posluje održivo? *

- Da
- Ne
- Ne mogu procijeniti
- Ne radim

Smatrate li da je implementacija održivosti bitna za ugled tvrtke i uspješnije poslovanje? *

- Da
- Nije nužno

Smatrate li da su zaštita prirode i borba protiv zagađenja okoliša aktualan i veoma bitan problem? *

- Da
- Ne, ima i važnijih problema

Smatrate li da ste ekološki odgovorna osoba? *

- Da
- Ne
- Nisam siguran/sigurna

Odaberite 3 glavna problema za koje ste zabrinuti: *

- [ ] Zagađenje okoliša
- [ ] Prirodne katastrofe
- [ ] Od čovjeka izazvane katastrofe
- [ ] Rastući otpad
- [ ] Klimatske promjene
- [ ] Utjecaj kemikalija iz proizvoda na Vaše zdravlje
- [ ] Nezdrave navike potrošača
- [ ] Urbani problemi
- [ ] Gubitak bioraznolikosti

Odaberite 3 stavke za koje mislite da su najbitnije u poslovanju: *

- [ ] Biti ekološki odgovornima
- [ ] Zaštititi zdravlje i sigurnost svojih radnika
- [ ] Proizvoditi kvalitetne proizvode i usluge
- [ ] Ulaganje u istraživanja i tehnologiju, edukacija radnika
- [ ] Potpomagati lokalnoj zajednici
- [ ] Surađivati s dobrotvornim zajednicama
- [ ] Etično i transparentno poslovanje

PODNESI